

RAPORT KOŃCOWY

Z EWALUACJI PROCESU WDRAŻANIA VIII EDYCJI BUDŻETU
OBYWATELSKIEGO MIASTA KRAKOWA W ROKU 2021

GRZEGORZ WÓJKOWSKI

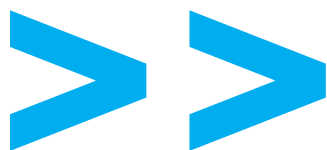
Stowarzyszenie Aktywności
Obywatelskiej BONA FIDES

@vectorjuice

WRZESIEŃ 2021

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Metodologia	4
3. Zmiany w tegorocznej edycji budżetu obywatelskiego	5
4. Kampania promocyjna	7
4.1 Kanały promocji	7
4.2 Strona i Facebook budżetu obywatelskiego	8
4.3 Zaangażowanie Dzielnic oraz komórek organizacyjnych Urzędu Miasta Krakowa i miejskich jednostek organizacyjnych	9
5. Zgłaszanie przez mieszkańców propozycji zadań	10
5.1 Środki na budżet obywatelski	10
5.2 Wsparcie w zgłaszaniu projektów	14
5.3 Ambasadorzy lokalnej partycypacji	16
5.4 Opracowanie i zgłoszenie projektów	18
5.5 Charakterystyka projektów	19
5.6 Charakterystyka wnioskodawców	22
6. Weryfikacja i opiniowanie propozycji zadań	25
6.1 Doświadczenia przedstawicieli jednostek weryfikujących	25
6.2 Kontakt przedstawicieli jednostek weryfikujących z wnioskodawcami	27
6.3 Wyniki weryfikacji	28
7. Składanie i rozpatrywanie protestów	30
8. Głosowanie	31
8.1 Promocja głosowania	31
8.2 Promocja projektów na etapie głosowania	33
8.3 Głosowanie mieszkańców na projekty	33
9. Analiza stopnia realizacji rekomendacji sformułowanych w raporcie ewaluacyjnym VII edycji BO 2020	37
10. Rekomendacje	42

1. Wstęp

Budżet obywatelski jest specyficznym rodzajem konsultacji społecznych, których celem jest włączenie mieszkańców do procesu decydowania o wydatkowaniu określonej części budżetu miasta. W tym roku budżet obywatelski w Krakowie realizowany jest już po raz ósmy, a swoją propozycję zadania mógł zgłosić każdy mieszkaniec miasta, niezależnie od miejsca zameldowania oraz wieku. W tym roku mieszkańcy Krakowa mogli decydować o rozdysponowaniu rekordowej sumy 35 milionów złotych, z których 28 milionów jest do podziału na projekty dzielnicowe, a 7 milionów na projekty ogólnomiejskie.

Raport obejmuje ewaluację następujących etapów procesu:

1. akcja edukacyjna i kampania promocyjna,
2. zgłaszanie przez mieszkańców propozycji zadań,
3. weryfikacja i opiniowanie propozycji zadań,
4. składanie i rozpatrywanie protestów,
5. głosowanie i ogłoszenie wyników.

W raporcie posługujemy się następującymi skrótami:

BO – Budżet Obywatelski Miasta Krakowa

Dzielnice – jednostki pomocnicze gminy funkcjonujące na terenie Gminy Miejskiej Kraków (zgodnie z brzmieniem w Słowniku pojęć Regulaminu BO)

KO UMK – komórki organizacyjne Urzędu Miasta Krakowa

MJO – miejskie jednostki organizacyjne

Urząd – Urząd Miasta Krakowa

Ambasador – ambasador lokalnej partycypacji

2. Metodologia

Badanie zostało zrealizowane metodami jakościowymi, a uzupełnione analizą ilościową wybranych danych. Zastosowano następujące techniki i narzędzia badawcze:

- analiza danych zastanych;
- badanie opinii interesariuszy;
- badanie terenowe.

Analiza danych zastanych objęła następujące źródła:

- dokumentacja BO 2021 (w tym: dokumenty regulujące funkcjonowanie budżetu obywatelskiego);
- bazy danych (projektów, protestów);
- doniesienia medialne, strony internetowe, portale społecznościowe.

W ramach badania opinii interesariuszy wykonano:

- 78 telefonicznych wywiadów osobistych z wnioskodawcami (tegorocznymi i ubiegłorocznymi), ambasadorami lokalnej partycypacji, a także przedstawicielami Rady Budżetu Obywatelskiego, Dzielnic oraz KO UMK i miejskich jednostek organizacyjnych,
- wywiad grupowy z 8 osobami reprezentującymi wnioskodawców i Dzielnicę.

W ramach badań terenowych przeprowadzono:

- obserwację uczestniczącą podczas wybranego panelu w ramach w ramach cyklu spotkań online BO WEBINARIA w dniu 15 kwietnia;
- obserwację uczestniczącą podczas wybranego spotkania konsultacyjnego w sprawie rozpatrywania protestów w dniu 18 sierpnia;
- lustrację miejscową (obserwacja przestrzeni miasta pod kątem badania outdoorowej kampanii informacyjnej dotyczącej składania wniosków do BO) w 8 obszarach Krakowa (I-IV, VIII, IX, XI, XIII) zrealizowaną w dniu 7 maja;
- lustrację miejscową (obserwacja przestrzeni miasta pod kątem badania outdoorowej kampanii informacyjnej dotyczącej etapu głosowania) w 6 obszarach Krakowa (I-III, XIV-XVI), zrealizowaną w dniu 2 października.

Przytoczone w raporcie wypowiedzi respondentów oznaczono [W], [U], [A], [D] i [UW], gdzie [W] oznacza wnioskodawców, [U] – przedstawicieli KO UMK i MJO, [A] – ambasadorów lokalnej partycypacji, [D] – przedstawicieli rad dzielnic, a [UW] – ubiegłorocznych wnioskodawców.

3. Zmiany w tegorocznej edycji budżetu obywatelskiego

W obecnej edycji BO dokonano kilku modyfikacji Regulaminu budżetu obywatelskiego Miasta Krakowa. Najważniejszą zmianą jest możliwość składania projektów nie tylko w cyklu jednorocznym, jak było w ubiegłym roku, ale także dwuletnim. Została ona bardzo dobrze przyjęta zarówno przez wnioskodawców, jak i osoby, które zajmowały się oceną wniosków.

Cieszę się, że urząd potrafił przyznać się do błędu i zrezygnował z jednoroczności, którą wprowadzono rok temu. [W]

To bardzo dobra decyzja. Pieniądze w budżecie obywatelskim nie są małe i pozwalają na przeprowadzenie większych projektów, które jednak z braku czasu nie mogłyby być realizowane w ciągu jednego roku. [W]

Cały proces inwestycyjny tak się ostatnio wydłużył, że nawet w tych dwóch latach często trudno się będzie zmieścić. Przy projektach jednorocznych tak naprawdę w naszym wydziale musielibyśmy niemal wszystkie wnioski ocenić negatywnie ze względu na niemożność zmieszczenia się w czasie. [U]

Kolejną znaczącą zmianą była rezygnacja z możliwości składania fiszek projektowych. Dla wnioskodawców, z którymi rozmawiano, nie miało to większego znaczenia. Duża część z nich w ogóle nie wiedziała, że w poprzedniej edycji była taka możliwość, inni i tak nie planowali składania fiszki, a ci, którzy w tamtym roku skorzystali z takiej możliwości i uważali to rozwiązanie za dobre, znaleźli inne rozwiązanie, równie satysfakcjonujące.

W zeszłym roku złożyłem fiszkę mojego wniosku i pomogło mi to w jego dopracowaniu. W tym zamiast tego po prostu kilka razy zadzwoniłem na infolinię i otrzymałem to co chciałem nawet szybciej i sprawniej. [W]

Zadowolenia z rezygnacji z fiszek nie ukrywali za to przedstawiciele KO UMK i MJO, dla których była to dodatkowa praca, która, jak mówią, nie powodowała zmniejszenia obowiązków podczas etapu weryfikacji wniosków.

Rezygnacja z fiszek projektowych była według nas dobrym posunięciem. Dzięki temu oszczędzono nam wiele najczęściej niepotrzebnej pracy. [U]

Cieszę się, że fiszek już nie ma, bo to najczęściej była niepotrzebna robota. My dawaliśmy ludziom nasze uwagi, a większość z tym i tak nic nie robiła i w praktyce po prostu musieliśmy dwa razy zajmować się tym samym wnioskiem. [U]

Wśród pozostałych zmian, które zostały wprowadzone w ocenianej edycji, warto wymienić:

- Wydłużenie czasu dostarczenia list poparcia z 7 do 10 dni oraz wprowadzenie paragrafu, który mówi, że w przypadku wystąpienia stanu epidemii lub stanu zagrożenia epidemicznego Prezydent może w drodze zarządzenia określić inny tryb i zasady dostarczania list poparcia.

Większość wnioskodawców, z którymi rozmawiano, miało wobec tej zmiany stosunek obojętny.

Dla mnie to nie ma żadnego znaczenia. Porozmawiam z rodziną i kilkoma sąsiadami i dosłownie w ciągu godziny mam potrzebne podpisy. [W]

Miała ona duże znaczenie tylko dla jednej osoby, która złożyła ponad 10 projektów w różnych dzielnicach miasta.

Jak się składa wnioski w różnych dzielnicach, to zebranie potem tych podpisów w miejscu, gdzie się nie ma znajomych czasem bywa problemem. Wydłużenie tego czasu dla mnie rzeczywiście było pomocne. [W]

Zmiana ta nie została za to dobrze przyjęta przez pracowników części komórek oceniających wnioski, o czym będzie więcej napisane w kolejnych rozdziałach.

- Zmianę sposobu głosowania Rady Budżetu Obywatelskiego nad protestami. Wcześniej opinie rady podejmowane były bezwzględną większością głosów, a w tej edycji zmieniono to na zwykłą większość głosów.
- Wprowadzenie paragrafu, że w zgłaszanych projektach nie mogą być wskazane podmioty lub dostawcy usług mających być wykonawcami zadań, z wyłączeniem komórek organizacyjnych UMK lub miejskich jednostek organizacyjnych właściwych do realizacji projektu.
- Wydłużenie czasu na złożenie protestu z 7 do 10 dni.

4. Kampania promocyjna

4.1 KANAŁY PROMOCJI

Akcja informacyjna trwała w okresie od początku marca, kiedy rozpoczęły się spotkania konsultacyjne z mieszkańcami, do 14 maja (zakończenie przyjmowania wniosków). Magistrat stosował w tym okresie różne środki w celu dotarcia z przekazem do jak największej ilości mieszkańców. Wśród nich warto wymienić:

- **outdoor** – citylight, ekrany ledowe AMS, monitory UMK;
- plakaty i notesy;
- **komunikacja miejska** - Bus-TV, plansze reklamowe w automatach KKM, branding tramwaju;
- **prasa i radio** – przygotowanie materiałów prasowych i spotów reklamowych, publikacja artykułów związanych z tematyką BO;
- **Internet** – banery w serwisach internetowych przekierowujące na stronę budzet.krakow.pl, emisja filmów informacyjno-promocyjnych o tematyce BO, informacje w mediach społecznościowych;
- **wydawnictwo dedykowane dzielnicom** (Gazeta BO).

Choć w trakcie lustracji miejscowej przeprowadzonej 7 maja w 8 obszarach natrafiono zaledwie na jeden plakat promujący BO na przystanku autobusowym zlokalizowanym przy ul. Westerplatte,

to zdaniem większości wnioskodawców, z którymi prowadzone były wywiady, akcja promocyjna dotycząca BO była widoczna na ulicach miasta i każdy mieszkaniec mógł się z nią zetknąć. Jedynie kilka osób powiedziało, że nie przypomina sobie żadnych informacji na temat BO w przestrzeni miejskiej lub że było ich niewiele.

Kiedyś w mieście budżet obywatelski był bardziej widoczny. W tym roku też coś tam kojarzę, ale było tego znacznie mniej. [W]

Kilka osób stwierdziło także, że choć informacje o BO są w mieście widoczne, to ich forma raczej nie przekona do uczestnictwa w nim osób, które dotychczas się tym tematem nie interesowały. Zamiast tego jeden z rozmówców zaproponował rozwiązanie, które w ubiegłych latach było już w Krakowie stosowane.

Kiedyś w różnych częściach miasta organizowano wystawy zrealizowanych projektów. Szkoda że z tego zrezygnowano. Zamiast dużych billboardów, które nic nikomu nie mówią, lepiej zrobić taką wystawę i pokazać moc sprawczą mieszkańców. To według mnie zdecydowanie lepiej może działać na wyobraźnię mieszkańców. [W]

Większość osób, z którymi prowadzono wywiady, wspominała, że zetknęła się z informacjami na temat dat zgłaszania wniosków, cyklu paneli z wykładami online prowadzonych przez praktyków i ekspertów czy różnych form wsparcia przy pisaniu wniosków.

Jako podstawowe źródło informacji rozmówcy najczęściej wymieniali Internet, a przede wszystkim stronę internetową BO oraz portale społecznościowe, w tym profil [Budżet obywatelski miasta Krakowa](https://www.facebook.com/BudzetObywatelskiMiastaKrakowa). Poza tym kilka osób wymieniło internetowe portale informacyjne, radio i prasę.

O budżecie obywatelskim i różnych wydarzeniach z nim związanych zawsze przypomina mi Internet. Ja nie spędzam dużo czasu w mediach społecznościowych, ale wydaje mi się, że w kwietniu i maju nie dało się nie natknąć na jakąś informację na temat budżetu. [W]

Czerpię informacje głównie z Internetu, ale kojarzę także plakaty na ulicy, informację w radiu, a także artykuły w czasopiśmie wydawanym przez urząd. [W]

4.2 STRONA I FACEBOOK BUDŻETU OBYWATELSKIEGO

Prawie wszyscy rozmówcy, z którymi prowadzono wywiady, mówili, że na stronę internetową dotyczącą BO zaglądają głównie lub wręcz jedynie w trakcie przygotowywania i składania wniosków. Służyła ona przede wszystkim jako miejsce, gdzie należy złożyć projekt, a także do szukania konkretnych informacji, jak harmonogram, mapa czy numery telefonów do odpowiednich KO UMK i MJO. Żadna z osób nie zaglądała na stronę w celu zapoznania się z aktualnościami dotyczącymi BO, choć część przyznała, że jak już na niej było, to przy okazji także je czytała.

Generalnie wnioskodawcy oceniają stronę bardzo dobrze. Jedynie kilku rozmówców miało do niej drobne uwagi, które dotyczyły słabo wyeksponowanej zakładki z mapą, niedoszacowanych kwot w cenniku i braku informacji w harmonogramie o datach rozpatrywania protestów.

Na stronie są według mnie wszystkie informacje, jakie potrzebuje osoba składająca wniosek. Do tego jest ona przejrzysta i łatwo wszystko znaleźć. [W]

Osoby szukające świeżych informacji na temat tego, co w danym momencie dzieje się w BO, często korzystają z profilu BO na Facebooku, na którym w „gorącym” okresie od marca do połowy maja publikowano od jednej do nawet kilku informacji dziennie.

Poniżej zamieszczono najważniejsze wnioski z analizy strony i profilu BO:

- kampania edukacyjno-informacyjna prowadzona była przede wszystkim za pośrednictwem profilu na Facebooku, w niewielkim zaś stopniu na stronie internetowej BO, co jest zgodne z oczekiwaniami wnioskodawców;
- w okresie od marca do połowy maja informacje na profilu BO publikowane były z dużą częstotliwością (praktycznie codziennie, poza niedzielami i dniami świątecznymi), co jest ważne dla podtrzymywania zainteresowania;
- responsywność publikowanych informacji na Facebooku jest bardzo niska; największą popularnością cieszył się post z 19 marca dotyczący cyklu 8 paneli online, który miał 40 udostępnień i 20 polubień; zdecydowana większość wpisów ma jednak od 2 do 5 polubień, a do tego żadnych komentarzy i udostępnień;
- użytkownicy bardzo rzadko komentują publikowane posty, w kilku przypadkach pojawiły się jednak komentarze lub pytania (np. o przedłużenie czasu na dostarczenie list poparcia czy publikację odbytych webinarów) i nie było na nie żadnej reakcji, co zniechęca do interakcji na profilu;

- na Facebooku ważną rolę odgrywają posty aktywizujące, zachęcające odbiorcę do podjęcia działania: polubienia strony czy wpisu, udostępnienia treści, podjęcia działania; na profilu BO większość postów ma charakter informacyjny, zaś liczba wpisów aktywizujących jest nieduża;
- w okresie od marca do połowy maja na profilu nie opublikowano ani jednego postu informującego o zrealizowanych projektach z poprzednich edycji; to znakomita i bezpłatna promocja budżetu obywatelskiego, z której warto korzystać podczas etapu zgłaszania projektów;
- posty publikowane w trakcie kampanii edukacyjno-informacyjnej były adresowane do wszystkich kategorii odbiorców, żaden z nich nie był adresowany do specyficznych grup, nie zauważono profilowania z uwagi na takie cechy odbiorców, jak płeć, wiek czy inne, na co pozwalają dane o odbiorcach profili społecznościowych.

4.3 ZAANGAŻOWANIE DZIELNIC ORAZ KOMÓREK ORGANIZACYJNYCH URZĘDU MIASTA KRAKOWA I MIEJSKICH JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH

Strony internetowe oraz profile w portalach społecznościowych miejskich jednostek organizacyjnych oraz Dzielnic są najtańszą formą promocji BO, która z jednej strony może docierać do odbiorców z różnych stron miasta, a z drugiej do osób o różnych zainteresowaniach, odpowiadających obszarom funkcjonowania MJO.

Poniżej zamieszczono najważniejsze spostrzeżenia z analizy stron i profili MJO i Dzielnic:

- publikacje na temat BO w serwisach internetowych prowadzonych przez te podmioty umieszczane były rzadko i bardzo selektywnie; najbardziej rozpowszechniona informacja, dotycząca rozpoczęcia naboru wniosków, została opublikowana na stronach internetowych 8 MJO i 14 Dzielnic, co nie jest dużą liczbą;
- liczba MJO i Dzielnic publikujących na stronach internetowych informacje dotyczące innych tematów, jak nabór do Rady Budżetu Obywatelskiego, dyżury konsultacyjne, panele online itp. oscylowała w granicach 0-8;
- 9 Dzielnic, a więc połowa, w okresie od początku marca do połowy maja nie opublikowała na swoim profilu na Facebooku ani jednej informacji dotyczącej BO; z drugiej strony w serwisie społecznościowym Dzielnic XI znalazło się w tym okresie aż 15 wpisów na ten temat;
- tylko Dzielnic III w trakcie naboru miała na swoim profilu zdjęcie w tle zachęcające do udziału w BO; w przypadku MJO takie zdjęcie nie znalazło się na żadnym profilu;
- uwagę zwraca brak publikacji na profilu 4 MJO komunikatu dotyczącego panelu online, gdzie przedstawiciele tych jednostek występowali w charakterze ekspertów;
- prawie wszystkie wpisy na profilach MJO i Dzielnic odsyłały do strony internetowej BO, nie zauważono za to, żeby linkowały także na profil BO na Facebooku.

5. Zgłaszanie przez mieszkańców propozycji zadań

5.1 ŚRODKI NA BUDŻET OBYWATELSKI

W obecnej edycji mieszkańcy mieli do dyspozycji 35 milionów złotych, co stanowi wzrost o 3 miliony w porównaniu do ubiegłego roku i o 5 milionów w stosunku do roku 2019.

Wykres 1

Pod względem przeznaczanych środków krakowski budżet obywatelski jest drugim najwyższym budżetem obywatelskim w Polsce i ustępuje jedynie Warszawie. Warto podkreślić, że jeszcze 2 lata temu większymi środkami na BO dysponowali mieszkańcy Katowic i Łodzi, ale kiedy w Krakowie środki systematycznie rosną, w obu w/w miastach środki zostały obniżone¹.

Wykres 2

KWOTA BO W MIASTACH POWYŻEJ 200 TYSIĘCY MIESZKAŃCÓW (W MLN PLN)

¹ Zgodnie z Ustawą o samorządzie gminnym miasta na prawach powiatu mają obowiązek przeznaczyć środki na BO w wysokości co najmniej 0,5% wydatków gminy zawartych w ostatnim przedłożonym sprawozdaniu z wykonania budżetu.

Jeśli porównamy największe miasta w Polsce pod względem kwoty BO w przeliczeniu na jednego mieszkańca, to w tym zestawieniu zdecydowanym liderem, pomimo wspomnianego powyżej zmniejszenia ilości środków, są Katowice, gdzie wynosi on 70,9 zł. Kraków w gronie 14 miast powyżej 200 tysięcy mieszkańców zajmuje piątą lokatę, przeznaczając średnio 44,9 zł na jednego mieszkańca.

Wykres 3 KWOTA BO W PRZELICZENIU NA JEDNEGO MIESZKAŃCA (W PLN)

Środki na BO podzielono w obecnej edycji tak samo, jak w ubiegłym roku, to znaczy 80% (w tym roku jest to 28 mln zł) zostało podzielonych pomiędzy osiemnaście dzielnic, a 20% (7 mln) przeznaczono na projekty ogólnomiejskie.

Środki na poszczególne dzielnice podzielono według następujących zasad: 70% środków jest przyznanych zgodnie z podziałem wynikającym ze statutowego podziału środków dla dzielnic dokonanego na podstawie odrębnych uchwał określających ich statuty; 30% środków jest przyznanych zgodnie z podziałem wynikającym z frekwencji liczonej odrębnie dla każdej z dzielnic. Frekwencja liczona jest na podstawie ważnie oddanych głosów w stosunku do liczby mieszkańców danej dzielnicy w ubiegłorocznej edycji budżetu obywatelskiego.

Tabela 1: Kwota BO w dzielnicach w przeliczeniu na mieszkańca (w PLN)

DZIELNICA	LICZBA STAŁYCH MIESZKAŃCÓW DZIELNICY*	KWOTA BO NA DZIELNICE (W PLN)	KWOTA BO NA MIESZKAŃCA (W PLN)
I STARE MIASTO	29937	1 104 775,16	36,90
II GRZEGÓRZKI	29821	1 394 695,35	46,77
III PRĄDNIK CZERWONY	46400	1 375 204,35	29,64
IV PRĄDNIK BIAŁY	71706	1 870 398,31	26,08
V KROWODRZA	30196	1 496 483,79	49,56
VI BRONOWICE	24014	1 576 159,06	65,64
VII ZWIERZYNIEC	20429	1 338 254,27	65,51
VIII DĘBNIKI	63309	2 094 321,86	33,08
IX ŁAGIEWNIKI-BOREK FAŁĘCKI	15266	1 426 181,87	93,42
X SWOSZOWICE	28893	1 360 680,45	47,09
XI PODGÓRZE DUCHACKIE	54346	1 420 264,67	26,13
XII BIEŻANÓW-PROKOCIM	63029	1 577 821,72	25,03

DZIELNICA	LICZBA STAŁYCH MIESZKAŃCÓW DZIELNICY*	KWOTA BO NA DZIELNICE (W PLN)	KWOTA BO NA MIESZKAŃCA (W PLN)
XIII PODGÓRZE	38304	2 307 358,33	60,24
XIV CZYŻYNY	31740	1 406 544,96	44,31
XV MISTRZEJOWICE	51293	1 338 062,69	26,09
XVI BIEŃCZYCE	39885	1 222 744,60	30,66
XVII WZGÓRZA KRZESŁAWICKIE	20145	1 487 040,08	73,82
XVIII NOWA HUTA	49260	2 203 008,48	44,72
ŁĄCZNIE	707973	28 000 000	45,8163829

*stan na 31.12.2020 (https://www.bip.krakow.pl/?dok_id=136360)

Środki, które trafiają do dzielnic w wyniku tego algorytmu są bardzo zróżnicowane, co widać porównując kwotę BO na jednego mieszkańca (patrz: tabela 1). Z jednej strony w dzielnicy XVII Wzgórza Krzesławickie kwota ta wynosi 73,82 zł, a w dzielnicy IX Łągiewniki-Borek Fałęcki aż 93,42 zł, a z drugiej w dzielnicach XII (Bieżanów-Prokocim), XV (Mistrzejowice), IV (Prądnik Biały) i XI (Podgórze Duchackie) wynosi on między 25,03 a 26,13 zł. Inaczej mówiąc kwota środków w ramach BO na jednego mieszkańca dzielnicy IX jest o 373% większa niż dzielnicy XII.

Jak tą różnicę postrzegają wnioskodawcy? Większość osób pytanych o to w wywiadach ma niewielkie pojęcie, jak są dzielone kwoty pomiędzy dzielnicami i nie za bardzo się tym interesuje. Wśród rozmówców, którzy mniej lub bardziej znali zasady podziału środków, pięć osób było zdania, że w kolejnych edycjach powinny zostać one zmienione.

Dla mnie to, że jednym z czynników podziału środków na dzielnice jest frekwencja w poprzedniej edycji BO jest mocno problematyczne, bo to powoduje takie trochę błędne koło. W jakiejś dzielnicy jest mniej środków, więc potem można zgłaszać mniejsze projekty, co powoduje, że mniej ludzi bierze udział w głosowaniu. W rezultacie w kolejnym roku ta dzielnica otrzymuje mniej środków, co powoduje, że znowu są mniejsze wnioski i mniejsze zainteresowanie. [W]

Przedstawiciele dwóch Dzielnic, które otrzymują mniejsze środki, twierdziło, że chcieliby zmiany tego systemu, ale podkreślali, że jest to bardzo trudne i nie pozostaje im nic innego, jak zaakceptować to rozwiązanie.

Taki podział to nie jest nic nowego. My na radzie budżetu próbujemy dyskutować na ten temat. Trudno jest jednak coś zmienić. Wiadomo, że część dzielnic, które otrzymują większe środki, jest z tego zadowolonych i robią wszystko, żeby zostało tak jak jest. [D]

Jak głosowano nad tą zasadą na radzie budżetu, to akurat nasz przedstawiciel nie miał prawa głosu. A teraz padają argumenty, że skoro znaleziono jakiś consensus, to należy się go trzymać. [D]

Natomiast w kolejnych dwóch Dzielnicach osoby odpowiedzialne za budżet obywatelski nie miała jednak do tego podziału żadnych uwag i w trakcie wywiadu mówiła o tym, że obecnie obowiązujący system jest swojego rodzaju dopingiem do starań o większą frekwencję w głosowaniu.

Ja nie mam poczucia straty i tego, że ten podział jest zły. W związku z frekwencją otrzymaliśmy w tym roku rzeczywiście mniej pieniędzy niż wcześniej, ale obecnie robimy wszystko, żeby jak najwięcej mieszkańców wzięło udział w głosowaniu w obecnej edycji i mam nadzieję, że za rok środki na naszą dzielnicę znowu wzrosną. [D]

Uważamy, że ten podział środków jest sprawiedliwy dla dzielnic. Oprócz ilości mieszkańców ważna jest też bowiem powierzchnia terenów gminnych, na których mogłyby być realizowane zadania. Dodatkowo powiązanie ilości środków z ilością oddanych ważnie głosów może stanowić swojego rodzaju zachętę do aktywnego włączenia się mieszkańców w cały proces. [D]

5.2 WSPARCIE W ZGŁASZANIU PROJEKTÓW

Wnioskodawcy w trakcie przygotowania projektu mogli w tej edycji skorzystać ze wsparcia w postaci:

- cyklu 8 paneli z wykładami on-line, w których w ramach ekspertów wystąpili m.in. przedstawiciele Zarządu Zieleni Miejskiej, Miejskiego Centrum Obsługi Oświaty, Centrum Kultury Podgórze, Krakowskiego Biura Festiwalowego, Zarządu Dróg Miasta Krakowa, Klimat-Energia-Gospodarka Wodna, Zarządu Budynków Komunalnych, Miejskiego Centrum Profilaktyki Uzależnień i Biblioteki Kraków;
- 3 telefonicznych dyżurów konsultacyjnych, podczas których osoby planujące złożenie wniosku mogły porozmawiać na jego temat z przedstawicielami 29 merytorycznych komórek organizacyjnych UMK oraz MJO;
- konsultacji wniosków z doradcami Centrum Obywatelskiego;
- kontaktu telefonicznego z przedstawicielami merytorycznych komórek organizacyjnych UMK oraz MJO;
- doradztwa udzielanego przez Ambasadorów Lokalnej Partycypacji;
- udziału w dyskusjach on-line o potrzebach swojego najbliższego otoczenia na grupach Facebook dedykowanych poszczególnym dzielnicom;
- wsparcia oferowanego na stronie internetowej <https://budzet.krakow.pl/> w postaci poradnika „Jak zgłosić projekt? – ABC BO”, cennika budżetu obywatelskiego, Banku Pomysłów, kompozycji mapowej, wykazu ważnych telefonów i materiałów promocyjnych;

- broszury o budżecie obywatelskim dla dzieci.

Jak widać, możliwości uzyskania wsparcia w trakcie planowania projektu były duże i zróżnicowane. Jak wynika z prowadzonych wywiadów z wnioskodawcami oraz przedstawicielami komórek organizacyjnych UMK i miejskich jednostek organizacyjnych, rzadko kto z tego szerokiego wachlarza jednak korzystał. Przyczyny takiego stanu rzeczy są różne i w dużej mierze zależą od doświadczenia wnioskodawców. Osoby, które składały wnioski już w latach ubiegłych najczęściej zdawały sobie sprawę z wielu różnych możliwości uzyskania wsparcia ze strony magistratu, ale uważały, że go nie potrzebowały.

Jak dwa lata temu pisałam mój pierwszy projekt, to korzystałam z pomocy urzędu. Teraz już nie czuję takiej potrzeby [W]

Wiem, że urząd organizował jakieś spotkania online czy dyżury telefoniczne, ale ja już tego nie potrzebuję. Dobrze, że coś takiego jest robione, ale myślę, że korzystają z tego głównie osoby, które piszą projekty pierwszy czy ewentualnie drugi rok. [W]

Wyjątkiem była tu możliwość konsultacji telefonicznych z przedstawicielami różnych komórek. Kilku doświadczonych wnioskodawców skorzystało z tej formy wsparcia i bardzo ją sobie chwaliło.

Jak pisałam wniosek, to miałam konkretne pytania, na które zawsze otrzymałam konkretną odpowiedź, z której jestem bardzo zadowolona. [W]

Kilka razy skorzystałam z infolinii, gdzie na wszystkie wątpliwości otrzymywałam szybką i perfekcyjną informację. [W]

Liczba osób, które skorzystały z tej formy wsparcia była jednak niewielka, co przyznają także pracownicy komórek i jednostek organizacyjnych urzędu, którzy byli do dyspozycji mieszkańców. Kilku z nich zwróciło uwagę, że gdyby więcej osób kontaktowało się z nimi na etapie składania wniosków, to byłyby one lepiej dopracowane i znacznie częściej byłyby one oceniane pozytywnie.

Ludzie rzadko do nas dzwonią z pytaniami. Nawet jak był nasz dyżur, to zadzwoniło dosłownie kilka osób. [U]

Bardzo dobrze oceniam to, że mieszkańcy mogą się z nami kontaktować w trakcie pisania wniosków. Niewiele osób do nas dzwoniło, ale było kilka, które dzwoniły do nas nawet po kilka razy, dopytywały się, poprawiały swoje wnioski, a potem na etapie weryfikacji było samą przyjemnością ich czytanie i ocenianie. [U]

Czas, który poświęcamy na telefony mieszkańców i pomoc w przygotowaniu wniosku powoduje, że później zdecydowanie mniej czasu poświęcamy na weryfikację wniosków. To się zdecydowanie opłaca. [U]

Mieszkańcy, którzy w tym roku składali wnioski po raz pierwszy mieli mniejszą wiedzę na temat różnych możliwości wsparcia i przy pisaniu wniosku, poza cennikiem i mapą na stronie internetowej BO, korzystali najczęściej z pomocy bardziej doświadczonych znajomych.

Kolega, który mnie przekonał do złożenia wniosku działa w budżecie już od kilku lat i pomagał mi, kiedy pisałem mój projekt i miałem jakieś wątpliwości. [W]

Ciekawym pomysłem na wsparcie wnioskodawców był cykl 8 paneli online, w których w ramach ekspertów występowały osoby, które później zajmowały się ocenianiem wniosków. Panele cieszyły się jednak niewielkim zainteresowaniem mieszkańców. Wśród rozmówców, z którymi prowadzone były wywiady pogłębione, żaden nie wziął udziału w takim spotkaniu. Część osób mówiła, że w ogóle o nich nie wiedziała, inni, szczególnie ci bardziej doświadczeni, wspominali, że taka forma wsparcia nie jest dla nich, a jeszcze innym nie pasowały godziny.

Kiedy przeczytałem na stronie o panelach, to akurat panel w temacie, który mnie interesował już się odbył, a nigdzie nie potrafiłem znaleźć nagrania z niego. [W]

Dla mnie takie spotkania to marnowanie czasu. Wolę spotkać się z konkretną osobą i zadać konkretne pytanie. [W]

Kilku rozmówców powiedziało, że choć nie wzięli udziału w panelu na żywo, to chętnie w wolnej chwili odsłuchaliby jego nagrania, gdyby było one publikowane na stronie.

Jak było spotkanie online w temacie, który mnie interesował, to nie miałam czasu. A potem urząd niestety nie publikuje nagrań z tych spotkań, a szkoda, bo chętnie bym sobie je odsłuchała. [W]

Kolejną formą wsparcia była możliwość uczestnictwa w grupach Facebook dedykowanych poszczególnym dzielnicom. Każda z 18 dzielnic ma swoją grupę. W założeniach mają one służyć prowadzeniu dyskusji on-line o potrzebach swojego najbliższego otoczenia. Na potrzeby ewaluacji członek zespołu ewaluacyjnego zapisał się do czterech z tych grup i można stwierdzić, że w praktyce nie

spełniają one jednak swojego założenia. Ich skład osobowy jest niewielki (od 34 do 56 osób), nie toczą się na nich żadne dyskusje mieszkańców i w praktyce służą do przeklepania informacji, które umieszczane są na Facebooku [Budżet obywatelski miasta Krakowa](#).

Jeśli chodzi o pozostałe dostępne formy pomocy (bank pomysłów, broszura o BO dla dzieci czy doradztwo w centrum obywatelskim), to żaden z rozmówców podczas wywiadów nie tylko z nich nie skorzystał, ale w ogóle nie miał o nich wiedzy. Wydaje się więc, że nie miały one większego wpływu na liczbę i jakość wniosków, trudno to jednak jednoznacznie stwierdzić.

Ostatnią formą uzyskania wsparcia byli ambasadorzy lokalnej partycypacji, którym został poświęcony osobny podrozdział.

5.3 AMBASADORZY LOKALNEJ PARTYCYPACJI

Jednym z elementów systemu wsparcia realizacji BO po raz kolejny byli Ambasadorzy lokalnej partycypacji. Ich rolą powinna być promocja całego procesu (głównie etapu składania wniosków i głosowania) oraz wsparcie mieszkańców w przygotowywaniu wniosków.

W praktyce jednak w tej edycji wydaje się, że urząd nie miał pomysłu, w jaki sposób ma z tymi osobami współpracować, a ich rola na etapie składania wniosków była marginalna i zależała bardziej od ich samozaparcia, niż od jakiegoś systemowego działania. Warto także dodać, że nie prowadzono żadnej rekrutacji, a jedynie wysłano zapytanie do osób dotychczas pełniących te funkcje, czy chcą je nadal kontynuować. W efekcie z 34 Ambasadorów w 2020 r. w obecnym zostało 18.

Choć w regulaminie dotyczącym pracy Ambasadorów napisano, że urząd będzie organizował dla nich cykliczne szkolenia, w tej edycji akcji odbyło się tylko jedno, w dniu 30 marca, które poświęcone zostało omówieniu nowego regulaminu BO. Co ciekawe, żaden z Ambasadorów, z którymi prowadzono wywiad nie pamiętał o tym, że został na takie spotkanie zaproszony czy w nim uczestniczył. Wbrew odpowiednim paragrafom w regulaminie nie ustalono także z Ambasadorami trybu raportowania ich działań, ani harmonogramu ich spotkań.

W efekcie większość Ambasadorów, z którymi prowadzono wywiad, sugerowało, że czuli się w tym roku zostawieni samym sobie. Część z nich próbowała pomimo tego w jak największym stopniu wywiązywać ze swoich zadań, ale większość działała w znacznie mniejszym stopniu niż w roku ubiegłym.

W zeszłym roku ten kontakt z urzędem był. To z jednej strony mnie wspierało, a z drugiej motywowało do pracy. W tym roku wyglądało to jednak bardzo słabo. [A]

Ja jestem osobą znaną w dzielnicy. Nie potrzebuję żadnej promocji ze strony urzędu. Ludzie mnie znają, podchodzą do mnie, a ja im się staram pomagać. [A]

Mówiąc szczerze ja w tej edycji się dużo nie napracowałem. W zeszłej zdarzały się osoby, które się ze mną kontaktowały, które wspierałem przy przygotowaniu wniosków, a w tej nikt się do mnie nie zgłosił. Jedyne więc co robiłem, to starałem się promować BO w mediach społecznościowych. [A]

Kolejnym problemem, poza brakiem współpracy z Ambasadorami ze strony magistratu, była słaba promocja ich działania. Zakładka z Ambasadorami nie jest umieszczona w menu po prawej stronie, w części „Dla wnioskodawców”, a na dole strony, gdzie wiele osób nie dociera. Nie jest także podana żadna informacja na temat roli Ambasadorów, a jedynie ich mniej lub bardziej szczegółowe sylwetki. Dodatkową sprawą, na co zwracało uwagę kilku rozmówców, jest sama nazwa „Ambasadorzy lokalnej partycypacji”, która nie do końca przedstawia, czym tak właściwie te osoby się zajmują.

Kontaktowałam się z urzędem i prosiłam, żeby informacja o ambasadorach była bardziej dostępna dla mieszkańców, ale niestety nie spotkałam się z niczym zainteresowaniem. [A]

Ja wiem, co znaczy słowo partycypacja, pan zapewne też. Proszę jednak wyjść na ulice i zapytać się zwykłych mieszkańców i jestem pewna, że większość z nich tego słowa po prostu nie zna. Skoro zajmujemy się budżetem obywatelskim, to dlaczego tego nie ma w nazwie? Zresztą same słowo ambasador także nie jest najbardziej szczęśliwe. [A]

Reasumując wszystko co zostało powyżej napisane, nie może więc dziwić, że ani jeden z wnioskodawców, z którymi prowadzone były wywiady, nie miał w tej edycji żadnego kontaktu z Ambasadorami. Duża część, szczególnie nowych wnioskodawców, w ogóle nie miała pojęcia, że takie osoby istnieją. Inni słyszeli coś o Ambasadorach, ale nie wiedzą, czym oni się zajmują, a kilka osób, przede wszystkim z większym stażem w BO, nie miało potrzeby kontaktowania się z nimi.

Wiem, że jest ktoś taki jak ambasadorzy. Nie za bardzo jednak wiem, po co oni są. Czy oni mają wspierać w przygotowaniu projektu, czy po prostu promować ideę budżetu obywatelskiego? [W]

Ja w ogóle nie wiem, kto jest ambasadorem. Nie natknęłam się także na żadne informacje na ich temat czy to w mojej dzielnicy, czy na stronach urzędu. [W]

Nie kontaktowałam się z żadnymi ambasadorami. Ja w ogóle nie mam pojęcia, że ktoś taki istnieje. [W]

Kończąc wątek ambasadorów warto jeszcze zauważyć, że już w zeszłym roku w ewaluacji napisano, że ambasadorzy jako wnioskodawcy wymagają solidnego dokszałcenia w zakresie zasad opracowania projektów. W tym roku jest podobnie. Z osiemnastu ambasadorów swoje wnioski złożyło siedmiu. Ich skuteczność przed rozpatrzeniem protestów wyniosła 48%, a więc była niższa niż średnia dla wszystkich wnioskodawców, która wyniosła 53%.

5.4 OPRACOWANIE I ZGŁOSZENIE PROJEKTÓW

Wnioskodawcy, z którymi prowadzone były wywiady, generalnie są zdania, że napisanie i złożenie wniosku do budżetu obywatelskiego jest proste, co kontrastuje dość mocno z wynikami weryfikacji (47% projektów przed rozpatrzeniem protestów zostało ocenionych negatywnie). Wśród trudności przy opracowywaniu projektów rozmówcy wymieniali:

1. przygotowanie kosztorysu, co potwierdzają także osoby zajmujące się weryfikacją wniosków

Wnioski, w których nie trzeba modyfikować budżetu praktycznie się nie zdarzają, a często to tak naprawdę trzeba ten budżet napisać od zera, bo brakuje wielu elementów, a inne są mocno zanizone. [U]

2. określenie, czy dane grunty pozostają we władaniu miasta; obecnie na stronie BO znajduje się dostęp do map, jednak niemała grupa osób twierdziła, że praca z nimi nie jest intuicyjna i sprawia problemy, a zdarzali się także wnioskodawcy, którzy o istnieniu tego typu wsparcia nie wiedzieli.

Działki, które na pewno wiem, że podlegają pod BO raz się pojawiały jako dostępne na mapie w obserwatorium, a innym razem zniknęły. To jest jakiś błąd systemu i warto się temu przyjrzeć. [W]

Mój projekt został odrzucony, bo okazało się, że proponowałem jego realizację na terenach nie należących do miasta. Po fakcie dowiedziałem się, że urząd udostępnia mapę, gdzie można

sprawdzić sobie działki, ale jak składałem wniosek to o tym nie wiedziałem. Mam trochę, żal do urzędu, że tego dostatecznie nie rozgłasza, bo gdybym wiedział o tym wcześniej, to spokojnie mogłem znaleźć i zaproponować inną lokalizację. [W]

Wnioskodawcy dobrze oceniali także sam formularz wniosku, który postrzegają jako zrozumiały oraz platformę internetową, służącą do składania propozycji zadań, którą większość osób oceniała jako przejrzystą i łatwą w obsłudze. W przypadku platformy kilka osób wskazało jednak, że choć sami nie mieli z nią problemów, to znają osoby starsze, które nie potrafiły sobie z nią poradzić.

Ja nie miałem z tym żadnych problemów, ale już np. moja mama, choć korzysta z Internetu, nie była w stanie sama sobie poradzić i potrzebowała mojej pomocy. A jest wiele osób starszych, którzy w ogóle nie korzystają z Internetu. [W]

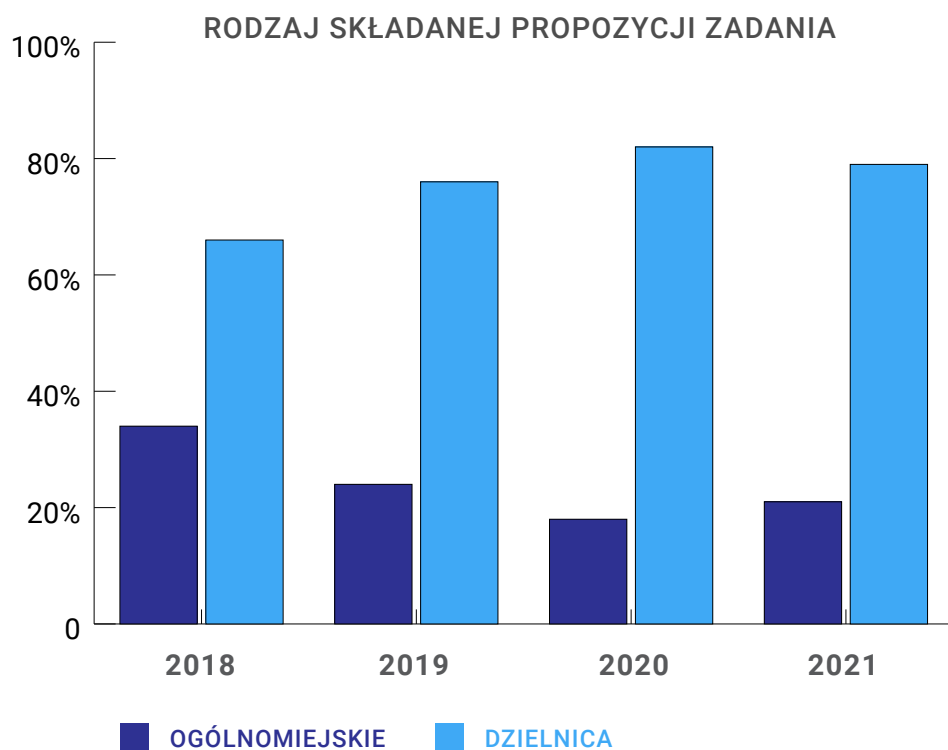
Jedna z rozmówczyń zwróciła także uwagę na brak minimalnej ilości znaków do wpisania w rubryce „Skrótowy opis wniosku”, co jej zdaniem powoduje, że część osób wpisuje w nią bardzo ogólne informacje, które tak naprawdę niewiele mówią.

Często się zdarza, że wnioskodawcy dają bardzo ogólne informacje w rubryce „Skrótowy opis wniosku” i tak naprawdę mieszkańcy w ogóle nie mają pojęcia nad czym głosują. Np. wniosek, gdzie jest napisane „rewitalizacja parku”. To jest zbyt duża ogólność i kompletnie nie wiadomo o co chodzi. [W]

5.5 CHARAKTERYSTYKA PROJEKTÓW

W VIII edycji budżetu obywatelskiego zgłoszono w sumie 1043 projekty, z czego 827 (79%) dzielnicowych i 216 (21%) ogólnomiejskich. Jak widać na wykresie 4 po kilku latach ciągłego wzrostu różnicy pomiędzy wnioskami dzielnicowymi i ogólnomiejskimi na rzecz tych pierwszych, tendencja ta w tym roku zahamowała, a nawet nastąpił nieznaczny wzrost procentowy projektów ogólnomiejskich. Przyczyną tego stanu rzeczy może być fakt, że po raz pierwszy od kilku lat nie uległy zmianie na korzyść projektów dzielnicowych środki przeznaczone na BO.

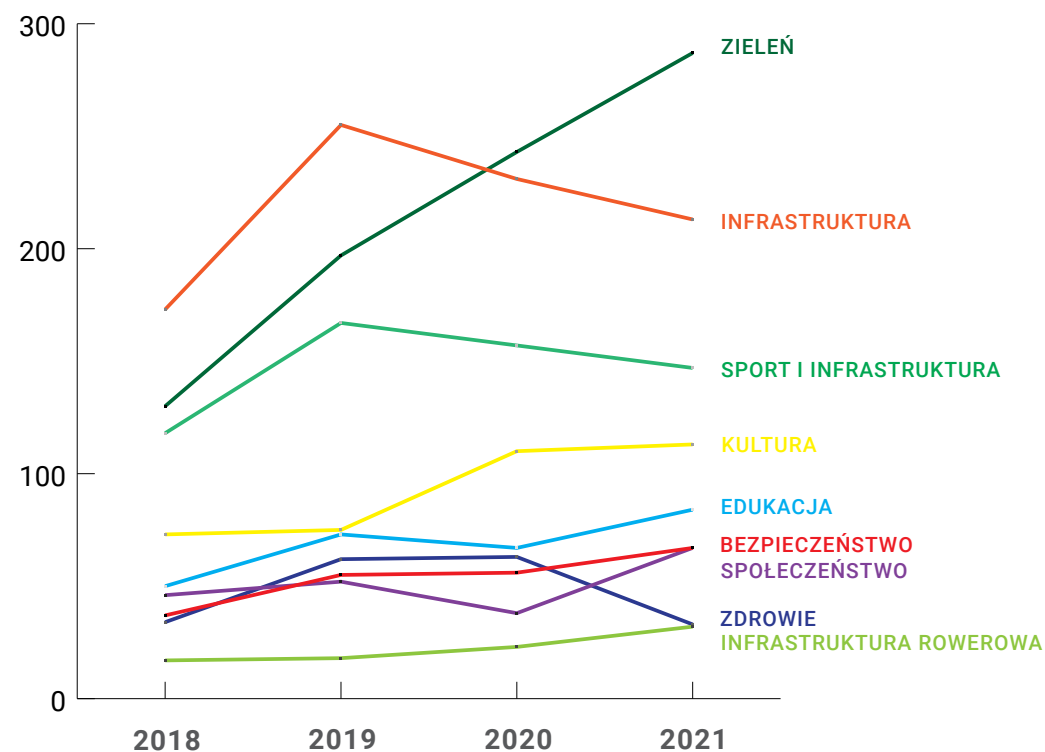
Wykres 4

Wśród zgłoszonych projektów zdecydowanie najwięcej dotyczyło zieleni i ochrony środowiska (287), a następnie infrastruktury (213) oraz sportu i infrastruktury sportowej (147). Najmniejszym zainteresowaniem mieszkańców cieszyła się infrastruktura rowerowa (32) oraz zdrowie, co w okresie trwającej od dłuższego czasu pandemii może zaskakiwać (33).

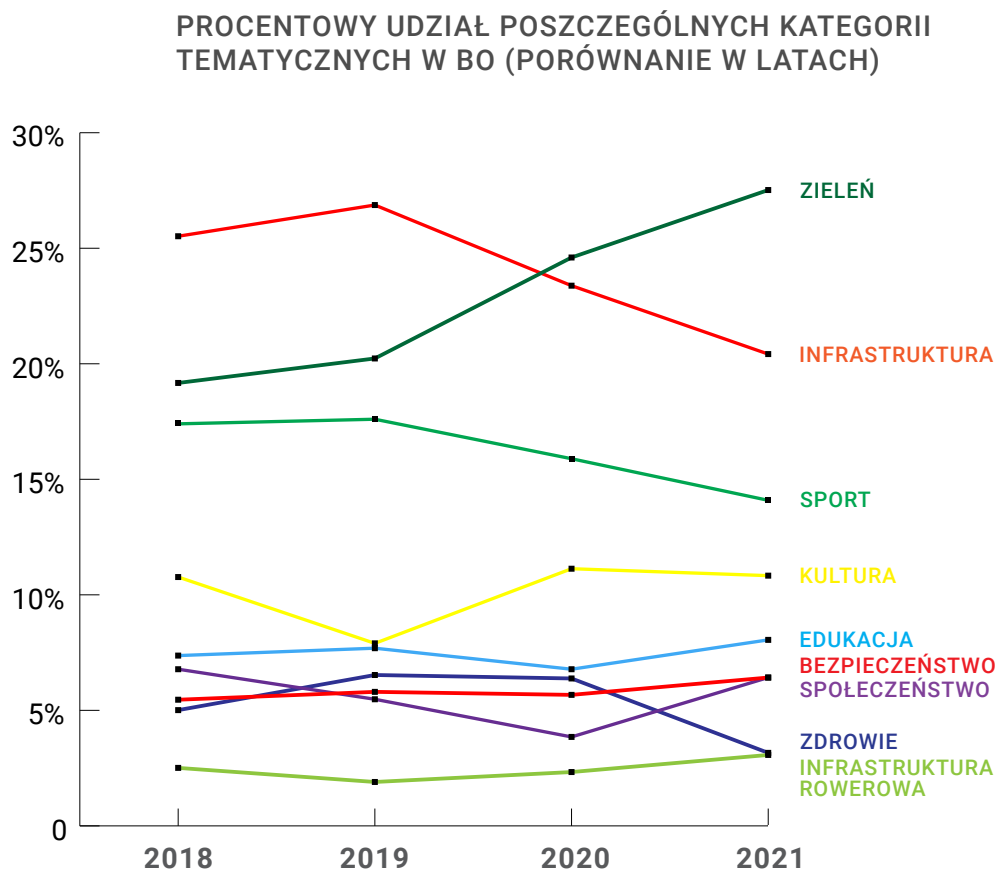
Wykres 5

ZGŁOSZONE PROJEKTY W PODZIALE NA KATEGORIE TEMATYCZNE (PORÓWNANIE W LATACH)

Jak widać na wykresie 6 udział projektów dotyczących zieleni i ochrony środowiska w BO systematycznie rośnie. Jeszcze w 2018 r. wynosił on 19%, a teraz jest to już 27,5%. Taka sama tendencja od kilku lat widoczna jest w większości polskich miast, co spowodowało, że w kilku samorządach zdecydowano się wyodrębnić osobną pulę środków właśnie na projekty „zielone”. Z drugiej strony wyraźny jest spadek wniosków dotyczących infrastruktury oraz sportu i infrastruktury sportowej.

Wykres 6

W tabeli 2 przedstawiona została liczba złożonych projektów do BO w poszczególnych Dzielnicach. Przeglądając tendencję z ostatnich lat zwraca uwagę systematyczny wzrost składanych wniosków w Dzielnicach III i XVII. Bardzo mocno, w porównaniu z zeszłym rokiem, wzrosła także liczba złożonych propozycji zadań w Dzielnicy XI (z 19 do 50), za to drastycznie spadła w Dzielnicy XVIII (z 97 do 57), na co wpływ miało nieuczestniczenie w BO jednego z mieszkańców, który w zeszłym roku złożył w tym rejonie ponad 40 wniosków.

W podrozdziale dotyczącym środków na BO wspomniane zostało, że kwota na jednego mieszkańca, która trafia do poszczególnych Dzielnic jest bardzo zróżnicowana. Sprawdzone więc, czy i jaki ma to wpływ na liczbę wniosków składanych w Dzielnicach. Jak widać w tabeli 2, okazuje się, że ten wpływ jest wyraźny. Pięć Dzielnic, gdzie środki na jednego mieszkańca przekraczają 60 PLN znalazło się w grupie sześciu Dzielnic z największą liczbą wniosków na 1000 osób (od 1,41 do 2,88). Z drugiej strony siedem dzielnic, gdzie kwota na mieszkańca jest najniższa, ma także najniższy wskaźnik wniosku na 1000 osób (od 0,7 do 1,03). Jediną Dzielnicą, która się wymyka temu schematowi jest Stare Miasto, gdzie kwota na jednego mieszkańca jest wyraźnie poniżej średniej, a liczba 1,57 wniosku na 1000 osób sytuuje tą Dzielnicę na piątej pozycji.

Tabela 2: Podział środków na dzielnice a liczba zgłaszanych projektów

DZIELNICA	LICZBA STAŁYCH MIESZKAŃCÓW DZIELNICY*	KWOTA BO NA DZIELNICE (W PLN)	KWOTA BO NA MIESZKAŃCA (W PLN)	LICZBA ZŁOŻONYCH WNIOSKÓW	LICZBA ZŁOŻONYCH WNIOSKÓW NA 1000 MIESZKAŃCÓW
I STARE MIASTO	29937	1104775,16	36,90	47	1,57
II GRZEGÓRZKI	29821	1394695,35	46,77	32	1,07
III PRĄDNIK CZERWONY	46400	1375204,35	29,64	48	1,03
IV PRĄDNIK BIAŁY	71706	1870398,31	26,08	62	0,86
V KROWODRZA	30196	1496483,79	49,56	42	1,39
VI BRONOWICE	24014	1576159,06	65,64	34	1,41
VII ZWIERZYNIEC	20429	1338254,27	65,51	44	2,15
VIII DĘBNIKI	63309	2094321,86	33,08	50	0,79
IX ŁAGIEWNIKI-BOREK FAŁĘCKI	15266	1426181,87	93,42	36	2,36
X SWOSZOWICE	28893	1360680,45	47,09	30	1,04
XI PODGÓRZE DUCHACKIE	54346	1420264,67	26,13	50	0,92
XII BIEŻANÓW-PROKOCIM	63029	1577821,72	25,03	58	0,92

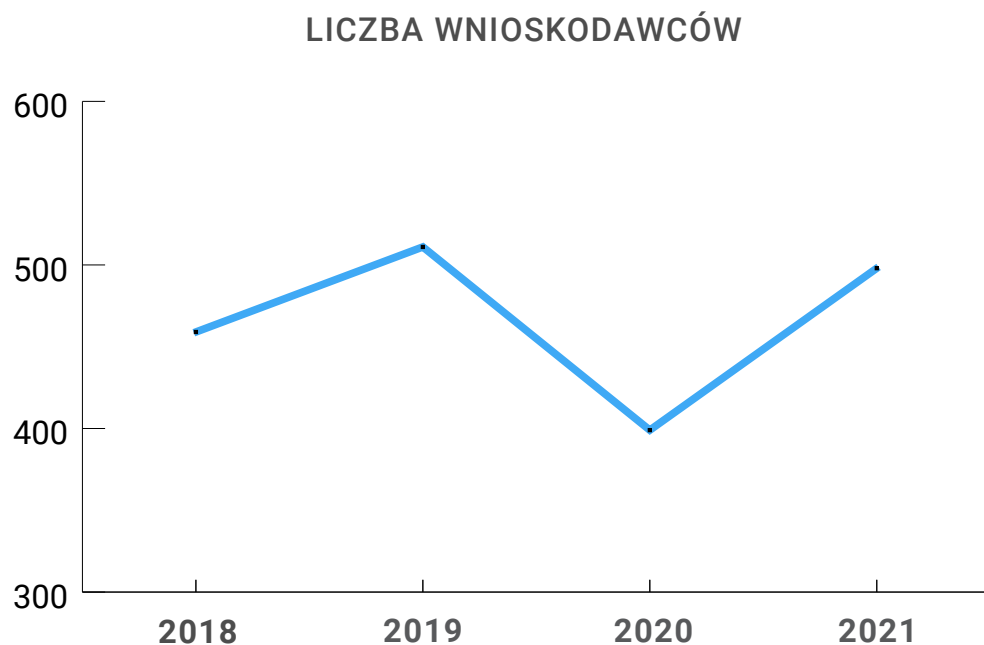
DZIELNICA	LICZBA STAŁYCH MIESZKAŃCÓW DZIELNICY*	KWOTA BO NA DZIELNICE (W PLN)	KWOTA BO NA MIESZKAŃCA (W PLN)	LICZBA ZŁOŻONYCH WNIOSKÓW	LICZBA ZŁOŻONYCH WNIOSKÓW NA 1000 MIESZKAŃCÓW
XIII PODGÓRZE	38304	2307358,33	60,24	65	1,7
XIV CZYŻYNY	31740	1406544,96	44,31	42	1,32
XV MISTRZEJOWICE	51293	1338062,69	26,09	36	0,7
XVI BIEŃCZYCE	39885	1222744,60	30,66	36	0,9
XVII WZGÓRZA KRZESŁAWICKIE	20145	1487040,08	73,82	58	2,88
XVIII NOWA HUTA	49260	2203008,48	44,72	57	1,16
ŁĄCZNIE	707973	28000000	45,8163829	827	1,342777778

*stan na 31.12.2020 (https://www.bip.krakow.pl/?dok_id=136360)

5.6 CHARAKTERYSTYKA WNIOSKODAWCÓW

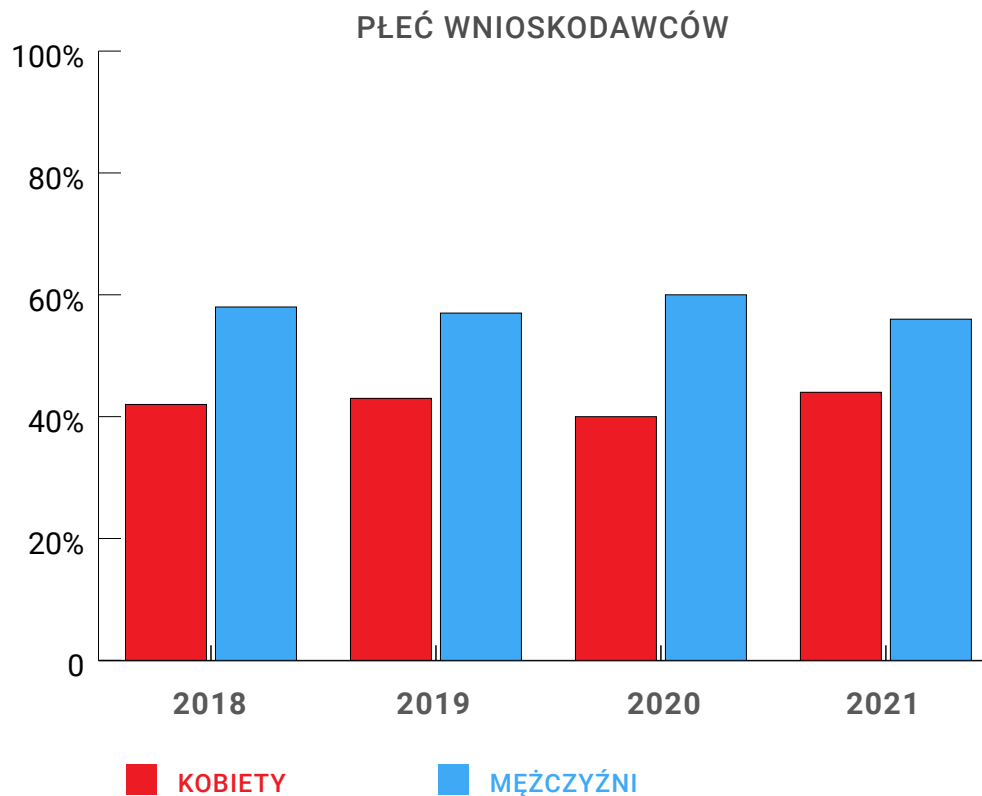
Choć liczba złożonych projektów wzrosła w obecnej edycji o niewiele ponad 5% w porównaniu z ubiegłym rokiem, to liczba wnioskodawców wzrosła aż o 25% i zbliżyła się do tej z 2019 r. Wpływ na to miało zmniejszenie się liczby osób, które złożyły ponad 10 propozycji zadań i wzrost liczby wnioskodawców z jednym projektem.

Wykres 7

Tak jak w poprzednich edycjach, większość osób biorących udział w BO stanowią mężczyźni. Warto jednak zauważyć, że w tym roku różnica pomiędzy oboma płciami zmniejszyła się z 20% w 2020 r. do 12%.

Wykres 8

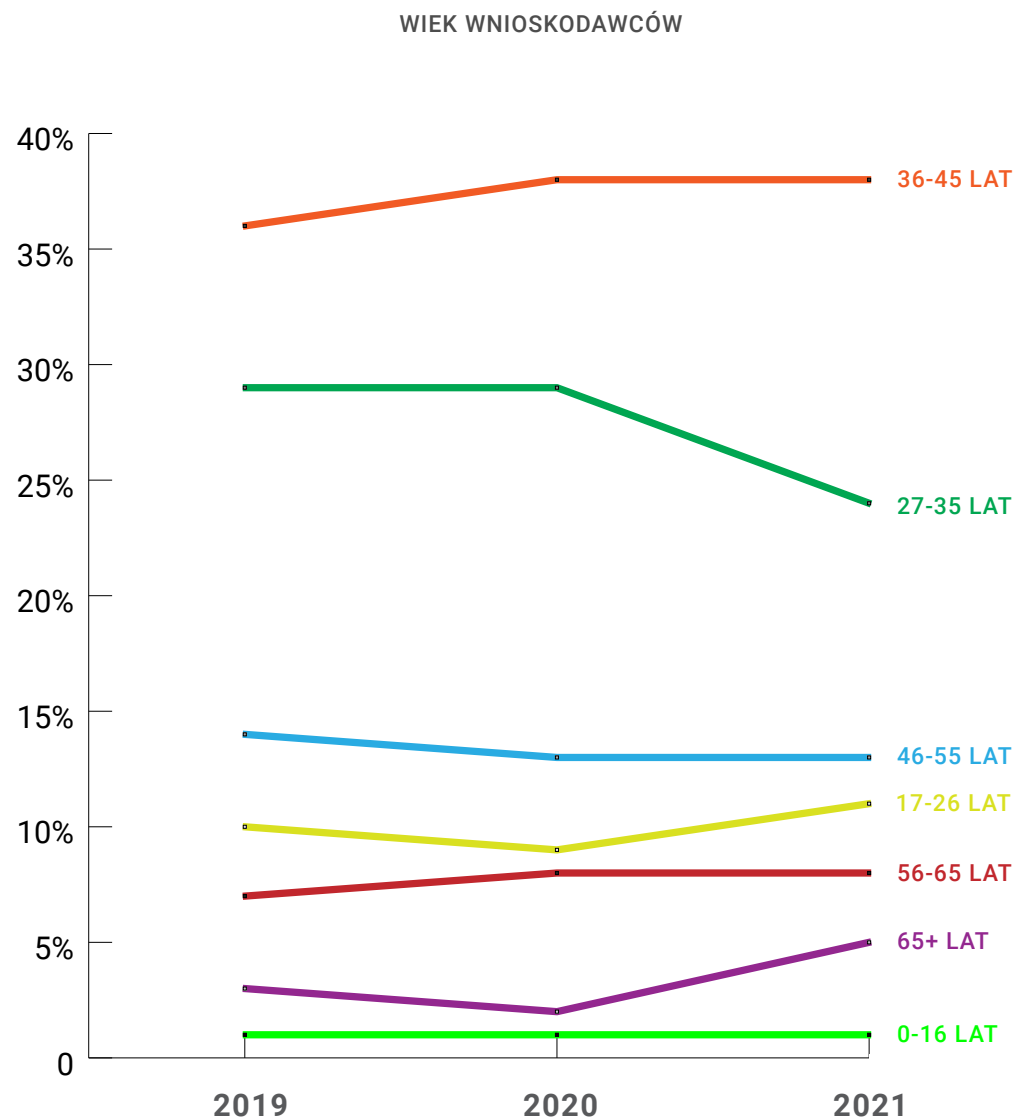

Podobnie jak to ma miejsce w innych polskich miastach i zgodnie z tendencją z lat ubiegłych, w budżecie obywatelskim biorą udział przede wszystkim osoby w przedziale wieku 27-45 lat, które stanowią 62% wszystkich wnioskodawców. W obecnej edycji odsetek osób w wieku 27-35 lat zmniejszył się jednak aż o 5%. Odsetek osób młodych (17-26 lat) wzrósł za to z 9% do 11%, a odsetek najstarszych wnioskodawców (65+), choć nadal niski, podniósł się znacząco z 2% do 5%.

W ramach ewaluacji przeprowadzono wywiad telefoniczny z osobą reprezentującą *Radę Krakowskich Seniorów*, aby porozmawiać na temat absencji osób starszych w BO i o tym, jakie kroki ewentualnie należy wykonać, żeby odsetek seniorów w całym procesie jeszcze wzrósł. Rozmówca w trakcie wywiadu powiedział, że w krakowskich środowiskach senioralnych nie ma dużego zainteresowania BO, ponieważ w mieście od kilku lat funkcjonuje *Program Aktywności i Integracji Osób Starszych (PASIOS)*, który zaspokaja ich potrzeby i powoduje, że nie muszą szukać pieniędzy z innych źródeł.

My mamy program skierowany specjalnie dla nas, na który są przeznaczone duże środki finansowe i nie musimy konkurować z innymi o pieniądze z budżetu obywatelskiego.

Wykres 9

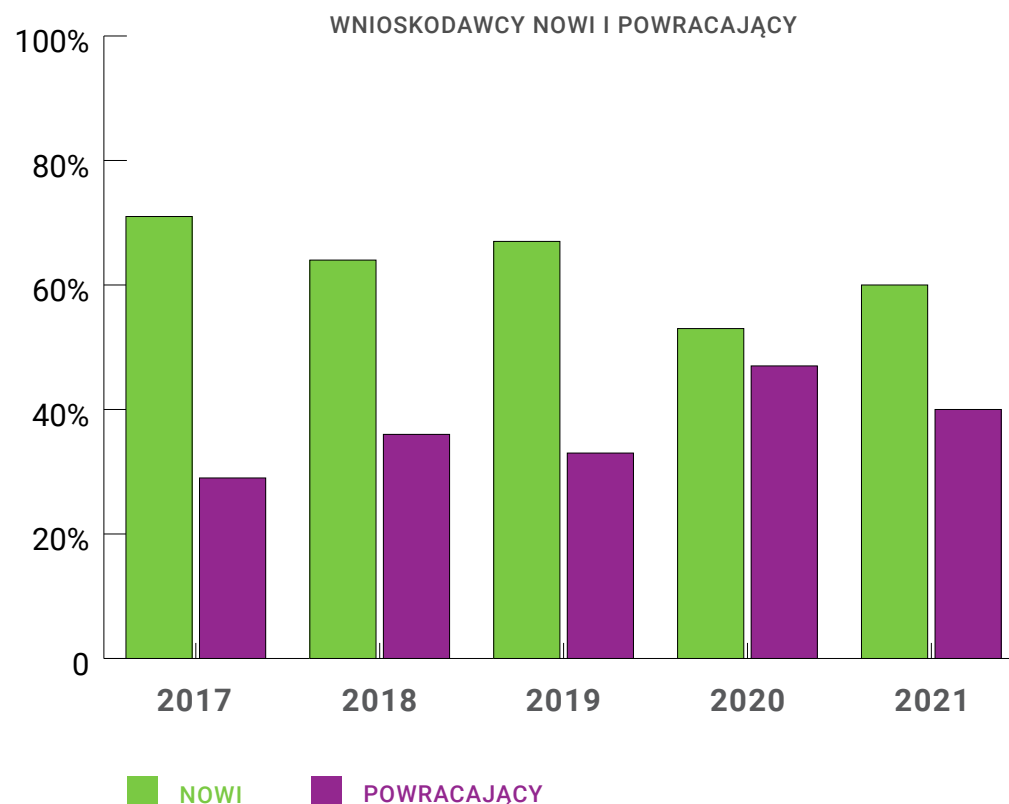
W ramach ewaluacji sprawdzono, jaka liczba wnioskodawców składała propozycje zadań także w latach ubiegłych, a ile robiło to po raz pierwszy. 60% nowych wnioskodawców, to z jednej strony dobry wynik, bo pokazuje, że BO mimo ośmiu edycji ma cały czas siłę przyciągania nowych osób. Z drugiej jednak strony aż 52% osób, które w zeszłym roku brały udział w BO, w tej edycji już się na to nie zdecydowało.

W celu zweryfikowania, jakie były powody rezygnacji tych osób przeprowadzono 10 wywiadów indywidualnych z ubiegłorocznymi wnioskodawcami, którzy w tej edycji nie wystartowali. W przypadku jednej osoby przyczyną jest realizacja celu jaki sobie założyła. Wnioski pozostałych osób jednak nie przeszły: 5 w trakcie głosowania i 4 na etapie weryfikacji. Podobnie jak to było opisane w ubiegłorocznym raporcie z ewaluacji, osoby te rozczarowały się całym procesem, nie zgadzając się z uzasadnieniem odrzucenia wniosków lub czując, że mają niewielkie szanse podczas głosowania z wnioskodawcami, za którymi stoją rady dzielnic czy różne organizacje.

Inwestycja planowana była na działkę, gdzie według udostępnionej przez urząd mapy można realizować projekty w ramach budżetu obywatelskiego. No a potem, w trakcie weryfikacji, okazało się, że jednak tam nie można realizować projektów no i moja praca poszła na marne. [UW]

Tych propozycji podczas głosowania jest tyle, że raczej niewiele osób wszystkie je przegląda. Mam wrażenie, że ludzie głosują głównie na te projekty, które są dobrze rozpromowane, a ja nie mam ani czasu, ani pieniędzy, ani żadnego zaplecza, żeby się tym zajmować i konkurować z osobami z rad dzielnic czy różnymi zawodowymi społecznikami. [UW]

Wykres 10

6. Weryfikacja i opiniowanie propozycji zadań

6.1 DOŚWIADCZENIA PRZEDSTAWICIELI JEDNOSTEK WERYFIKUJĄCYCH

Wnioski w ramach tegorocznej edycji BO można było składać do 14 maja, a publikacja wyników weryfikacji miała miejsce 6 sierpnia. Oznacza to, że urząd miał niespełna 3 miesiące na analizę projektów i wydanie opinii. To o kilka dni mniej niż w roku ubiegłym, choć w obecnej edycji ostatecznie złożono o 5% projektów więcej.

W trakcie ewaluacji przeprowadzono wywiady z pracownikami sześciu KO UMK i MJO odpowiedzialnymi za weryfikację złożonych wniosków. Doświadczenia tych osób w dużej mierze zależą od tego, jak wiele projektów do nich trafia. Trzy osoby, gdzie tych wniosków nie było dużo, twierdziło, że czas na weryfikację jest wystarczający, a ich komórka nie ma problemów z ich weryfikacją.

Do nas nie sływa dużo wniosków, a dodatkowo w tym roku nie było żadnych skomplikowanych, więc my nie mamy żadnych problemów z tym, żeby się wyrobić w czasie. [U]

Zupełnie odwrotnie przedstawia się sytuacja tam, gdzie liczba wniosków do analizy jest duża. Osoby zajmujące się weryfikacją skarżyły się na brak czasu, niedostateczne zasoby ludzkie, niemożność skorzystania z urlopów w trakcie sezonu wakacyjnego, a nawet na konieczność pracy w nadgodzinach, żeby móc wyrobić się w czasie z weryfikacją wszystkich wniosków.

Nie ukrywam, że cały ostatni miesiąc cały nasz zespół weryfikował wnioski po minimum 12 godzin dziennie, a nieraz i więcej. [U]

Udało nam się wyrobić w czasie, ale było to okupione tym, że często musieliśmy pracować wieczorami, a nawet w weekendy. Inną kwestią jest, że to jest okres wakacyjny, a nikt nie może wziąć urlopu, bo po prostu nie ma czasu. [U]

Dla nas zawsze weryfikacja wniosków jest bardzo trudna. My w tym czasie mamy mnóstwo innej pracy i zajmowanie się dodatkowo budżetem obywatelskim jest dla nas dużym obciążeniem. [U]

Każdego roku trafia do nas coraz więcej wniosków, a liczba osób, które się nimi zajmują, pozostaje bez zmian. [U]

Pracownicy najbardziej obciążonych komórek postulują zwiększenie czasu na weryfikację, co z jednej strony pozwoli na bardziej komfortową pracę, a z drugiej sprzyjać będzie lepszej współpracy z wnioskodawcami.

Naszym zdaniem harmonogram powinien być tak zrobiony, żeby proces budżetu obywatelskiego zaczynał się już w styczniu i żeby w marcu można już było zacząć zajmować się weryfikacją. To byłoby dobre nie tylko dla nas, bo pozwoliłoby się nam wyrobić w czasie, ale także dla wnioskodawców, bo mielibyśmy zawsze czas na kontakt z nimi, poprawę wniosków itp. [U]

Poza brakiem czasu, pracownicy komórek, do który trafiło wiele wniosków, skarżyli się także na termin dostarczenia list poparcia. Zgodnie z regulaminem wnioskodawcy mają 10 dni po złożeniu wniosku na dostarczenie listy poparcia. W związku z pandemią okres ten drugi rok z rzędu został jednak wydłużony do 30 czerwca, a osoby, które nie dostarczyły wymaganego dokumentu do tego czasu miały na to dodatkowe 14 dni. To spowodowało, że osoby zajmujące się weryfikacją nie miały część swojej pracy przeznaczyć na pracę z projektami, które potem i tak zostały odrzucone z powodu braku dostarczenia list poparcia.

Mniej więcej do około 10% wniosków, które do nas wpłynęły, potem nie dostarczono list poparcia. Wśród nich były też takie, które zdążyliśmy już ocenić pozytywnie. To bardzo demotywuje, gdy robi się jakąś pracę, a potem okazuje się, że ona nie miała żadnego sensu. [U]

Bezwzględnie listy poparcia powinny być dostarczane w ten sam dzień co wnioski. Nie rozumiem dlaczego wnioskodawcy składają wnioski w maju, a na dostarczenie list poparcia mają czas do 30 czerwca, a nawet do połowy lipca. Jest potem wiele projektów, gdzie te listy nie są dostarczane, a my w międzyczasie tracimy mnóstwo czasu na ich ocenę. [U]

Dodatkowo kilku rozmówców miało krytyczne uwagi do internetowej platformy, na której składane są wnioski.

Sama platforma jest ciężka w obsłudze. Należy zrobić kilkanaście kliknięć, pisać tłumaczenia, dlaczego chce się zmienić określony wniosek. To wszystko bardzo irytuje, a przede wszystkim zajmuje mnóstwo czasu, którego my nie mamy. [U]

Jako trudność w trakcie etapu weryfikacji kilku rozmówców wskazało pracę z wnioskami, które po publikacji na stronie BO spotykają się ze sprzeciwem różnych grup mieszkańców, czy wnioski kontrowersyjne, które wnioskodawcy próbują niejako przepchnąć za pomocą tej procedury.

Niejednokrotnie w tym roku mieliśmy przypadek, że trafiały do nas projekty wzajemnie sprzeczne. Tzn. ktoś pisze projekt np. dotyczący usunięcia jakiegoś elementu, to trafia na platformę i po kilku dniach wpływa wniosek o zachowanie tego elementu. Może warto wprowadzić w BO głosowanie ujemne, to znaczy nie głosuję za jakimś wnioskiem, ale przeciwko, żeby nie został zrealizowany? [U]

Do nas co roku wpływają różne protesty osób, które widzą jakiś wniosek i piszą, że jako mieszkańcy się z nim nie zgadzają i żądają jego usunięcia. [U]

Słyszałam opinię, że jak jakiegoś tematu nie da się przepchnąć, bo np. wywołuje duże protesty jakiejś grupy mieszkańców, to trzeba skorzystać z BO. Tematy kontrowersyjne powinny być poprzedzone konsultacjami społecznymi i nie powinny być głosowane w BO. Potem przed realizacją te konsultacje muszą być zrobione i okazuje się, że dany projekt budzi taki sprzeciw, że i tak z niego rezygnujemy i wtedy jest jeszcze większy problem. [U]

Ostatnią kwestią, na którą zwróciły uwagę osoby dokonujące weryfikacji, jest różna interpretacja regulaminu, szczególnie w przypadku wskazania miejsca realizacji projektu. Ten problem wyszedł także podczas dyskusji w trakcie posiedzenia Rady Budżetu Obywatelskiego dotyczącego rozpatrywania protestów. W części komórek osoby weryfikujące oczekują dokładnego podania działki, gdzie ma być

realizowane zadanie, w przeciwnym razie ich ocena jest negatywna. W innych pozytywnie przez weryfikację przechodzą wnioski, gdzie jako miejsce realizacji wskazana jest np. określona dzielnica. To powoduje chaos nie tylko wśród osób zajmujących się ocenianiem wniosków, ale także wśród mieszkańców.

6.2 KONTAKT PRZEDSTAWICIELI JEDNOSTEK WERYFIKUJĄCYCH Z WNIOSKODAWCAMI

Zgodnie z § 16 ust. 1 Regulaminu „W razie stwierdzenia podczas weryfikacji, że złożony projekt nie zawiera istotnych informacji potrzebnych do analizy lub jest niezgodny z limitami finansowymi (...), Wnioskodawca zostanie niezwłocznie poinformowany telefonicznie i pocztą elektroniczną o konieczności dokonania uzupełnień lub modyfikacji zakresu rzeczowego projektu.”

Większość wnioskodawców, z którymi rozmawiano, a którzy mieli kontakt z urzędnikami w trakcie procesu weryfikacji, współpracę z nimi ocenia wysoko.

Osoba, która zajmowała się moim wnioskiem kilka razy się ze mną kontaktowała. Podpowiadała mi co i jak powinienem zmienić, żeby mój wniosek mógł zostać poddany pod głosowanie. [W]

Złożyłam w tym roku kilka projektów. Przy jednym urzędniczka do mnie zadzwoniła i wyjaśniła mi dlaczego dała taką a nie inną ocenę. Było mi oczywiście przykro, ale pomimo tego czułam, że zostałam potraktowana poważnie. [W]

Część osób jednak skarżyło się, że nie miało żadnego kontaktu ze strony urzędu, choć ich wnioski znalazły się na liście odrzuconych.

Choć w regulaminie jest napisane, że urzędnicy powinni się ze mną skontaktować, jeśli chcą odrzucić wniosek, to nikt tego nie zrobił, a potem okazało się, że został on odrzucony. To po co poświęcam swój prywatny czas, skoro potem nie jestem traktowany poważnie? [W]

Osoby zajmujące się oceną projektów brak kontaktu z wnioskodawcami tłumaczą przede wszystkim brakiem czasu, ale też problemami organizacyjnymi, które w kolejnych edycjach warto poprawić. Jednym z nich są wnioski „niechciane”, to znaczy takie, które są na granicy kompetencji dwóch, a czasem nawet kilku komórek i nie wiadomo, która ma się nim finalnie zająć. Przekazywanie takiego wniosku trwa nawet kilka tygodni, a w przypadku braku zgody ostateczna decyzja zostaje podjęta na początku lipca, a więc na miesiąc przed końcem weryfikacji. To powoduje, że najczęściej weryfikowany jest w wielkim pośpiechu, a na kontakt z wnioskodawcą w ogóle nie ma już czasu.

Jeśli trafia do nas projekt, który merytorycznie jest na granicy różnych komórek, to możemy go przesłać do innej komórki. Jeśli tam uznają, że oni także nie powinni się tym zajmować, to mogą ten wniosek przesłać jeszcze gdzieś indziej. I jeśli taki wniosek nie potrafi znaleźć żadnej komórki, która chce się nim zająć, to na początku lipca Prezydent podejmuje decyzję, gdzie ostatecznie ma on trafić. Tylko że to jest już późno. Do końca oceny wniosków brakuje już tylko jednego miesiąca i w praktyce często nie ma już wystarczającej ilości czasu, żeby pozbierać opinie od innych komórek i rzetelnie ten wniosek ocenić. A jeśli weźmiemy pod uwagę, że w przypadku wątpliwości powinniśmy się zwrócić do wnioskodawcy, a on ma dwa tygodnie na naniesienie poprawek, to o czym tu mówimy? Uważam, że ostateczna decyzja Prezydenta powinna zapaść najpóźniej na początku czerwca. [U]

Ostatnią kwestią, która utrudnia kontakt z wnioskodawcami, jest zbyt późne przesyłanie opinii pomiędzy różnymi komórkami zajmującymi się weryfikacją wniosków.

Co do zasady uważam, że kontakt z wnioskodawcami podczas weryfikacji jest potrzebny. Niestety nie zawsze to jest możliwe, bo np. w tym roku zdarzyło nam się otrzymać opinię z innej komórki w ostatni dzień, kiedy zamykana była platforma. W takim przypadku na kontakt z wnioskodawcą nie ma już żadnych szans. [U]

6.3 WYNIKI WERYFIKACJI

Lista wniosków zgłaszanych do BO systematycznie, z roku na rok rośnie. Nie idzie to jednak w parze z ich jakością, a raczej wręcz przeciwnie. Trzy lata temu przed rozpatrzeniem protestów pozytywną ocenę otrzymało 61% projektów. W kolejnych latach było to kolejno 57%, 56%, a w obecnej edycji zaledwie 53%. Tak więc aż 47% wniosków, a więc niewiele mniej niż połowa, zostało odrzuconych na etapie weryfikacji. To powoduje frustrację i zniechęcenie u wielu osób, tym bardziej, że w przypadku 51% wnioskodawców na etapie weryfikacji odrzucono wszystkie złożone przez nich wnioski.

W ramach ewaluacji przeprowadzono wywiad z 10 osobami, które w tej edycji po raz pierwszy złożyły jeden lub kilka wniosków i wszystkie one zostały odrzucone. Dwie z nich zdecydowały się na złożenie protestu i jeszcze nie wiedzą, czy w kolejnym roku złożą projekty do budżetu obywatelskiego. Z pozostałych ośmiu osób aż 6 powiedziało, że w kolejnym roku na pewno nie weźmie już w BO udziału, kolejna się nad tym zastanawia i tylko jedna powiedziała, że obecna edycja była dla niej ważną lekcją i za rok także planuje złożyć projekt.

Nie, ja już raz spróbowałam i się nacięłam. Więcej na pewno nie będę. [W]

Promując budżet mówi się mieszkańcom, że najważniejsze są ich pomysły. A potem okazuje się, że działka nie taka, budżet za niski czy zbyt skomplikowane procedury. Sorry, ale ja mam pracę, rodzinę i nie mam czasu na takie rzeczy. [W]

Zdaniem urzędników mój projekt byłby zbyt drogi w utrzymaniu i przekracza ustalone limity. W trakcie jego pisania kontaktowałam się z wydziałem i wydawało się, że wszystko jest w porządku, a na koniec okazuje się, że jednak nie. Jestem zły na to wszystko i na pewno więcej nie będę się tym już zajmował. [W]

Zdecydowałam się w tym roku spróbować, ale widzę, że to nie ma wielkiego sensu. To jest zabawa dla osób, które mają więcej czasu, działają w jakiś organizacjach czy w radzie osiedla. Normalni mieszkańcy, tak jak ja, niepotrzebnie tylko robią sobie nadzieję. [W]

Wykres 11

REZULTAT WERYFIKACJI. LISTA PROJEKTÓW PRZYJĘTYCH DO REALIZACJI (PRZED ROZPATRZENIEM PROTESTÓW)

Jak widać na wykresie nr 11, autorzy projektów, którzy uczestniczą w BO od co najmniej 2020 r., mają większą skuteczność w przygotowywaniu wniosków od osób, które w tym roku zaangażowały się po raz pierwszy. Przyczyn takiego stanu rzeczy może być kilka. Z jednej strony część osób miała możliwość poprawienia i dopracowania propozycji złożonych w poprzedniej edycji. Z drugiej strony osoby te wiedzą już z doświadczenia, na co zwracać uwagę i skąd czerpać skutecznie wsparcie.

Ja w tym roku złożyłem ten sam projekt co w ubiegłym. Naniósłem tylko poprawki, które otrzymałem w trakcie weryfikacji. Trochę szkoda, że się ze mną wtedy nie skontaktowano, bo mogłem to zrobić już rok temu. Ważne jednak, że w tym roku dostałem się do etapu głosowania. [W]

Ja już złożyłam tyle wniosków, że dobrze wiem na co zwracają uwagę urzędnicy, a jak mam jakieś wątpliwości przy pisaniu, to dzwonię do odpowiedniej osoby i bezpośrednio uzyskuję wszystkie potrzebne informacje. [W]

Jak już wspomniane zostało we wcześniejszym rozdziale, rzuca się w oczy niska skuteczność Ambasadorów, których skuteczność na etapie weryfikacji jest niewiele wyższa od osób, które składały wnioski po raz pierwszy. Jeśli funkcja Ambasadorów ma zostać utrzymana i nadal mają oni udzielać wsparcia przy pisaniu propozycji zadań, to zdecydowanie muszą oni zostać solidnie doszkoleni.

7. Składanie i rozpatrywanie protestów

Na etapie weryfikacji odrzuconych zostało 463 wniosków, w tym 109 z powodu niedostarczenia list poparcia. Spośród pozostałych 354 negatywnie ocenionych projektów, wnioskodawcy złożyli protest w aż 115 przypadkach (32%). Częściej na ten krok decydowały się osoby z co najmniej dwuletnim doświadczeniem w BO, które były autorami 71 protestów. Wnioskodawcy, którzy w tej edycji wystartowali pierwszy raz złożyli mniej protestów (44), co może być związane z poczuciem rozczarowania i zniechęcenia całym procesem w tej grupie osób, o czym była mowa w poprzednim rozdziale.

Analizując dane warto zwrócić także uwagę na Ambasadorów. Na 48 złożonych przez nich wniosków, aż 25 (52%) zostało odrzuconych podczas weryfikacji. Są oni jednak autorami aż 18 protestów (72% wszystkich odrzuconych).

Porównując dane z tego roku z edycjami z ostatnich lat widać duży wzrost osób, które zdecydowały się na złożenie protestu od wyników weryfikacji. I tak w 2018 r. złożono 56 protestów, a w kolejnych latach odpowiednio 99 i 100. Odsetek oprotestowanych negatywnych weryfikacji projektów w edycjach V – VII utrzymywał się w przedziale 21-24%, a tym roku wzrósł aż do 35%.

Rada Budżetu Obywatelskiego rozpatrywała protesty wnioskodawców podczas siedmiu posiedzeń, które odbywały się w dniach od 11 do 25 sierpnia. Choć jest to jeden z kluczowych momentów całego procesu rzuca się w oczy niska frekwencja członków Rady na spotkaniach, co może być związane z tym, że odbywały się one w okresie urlopowym. Choć uprawnionych do głosowania w trakcie rozpatrywania protestów było 26 członków Rady, to w zależności od projektu nad jego dalszym losem głosowało od zaledwie 3 do maksymalnie 13 osób. Zwróciło na to uwagę także dwóch rozmówców, z którymi prowadzone były wywiady.

W Radzie siedzi wiele osób, a nad przywróceniem mojego wniosku głosowało sześć. To po co oni tam się zgłaszają, skoro potem ich nie ma? Ja naprawdę wiele czasu poświęciłam na przygotowanie mojego wniosku, a mam wrażenie, że to niewiele kogo interesuje, nawet osób, które podobno są społecznikami. [W]

Jak ktoś się zgłasza do jakiejś roboty, to powinien się z tego wywiązywać, nawet jeśli mu za to nie płacą. A jeśli nie chce bądź nie ma czasu, to niech zrezygnuje i nie zabiera miejsca innym. (...) Te kilka osób, które na Radzie debatowało nad przywróceniem odrzuconych wniosków to po prostu wstyd. [W]

Jedna z osób, która zdecydowała się na złożenie protestu w trakcie wywiadu wspomniała także o różnicach w interpretacji regulaminu przez różne komórki weryfikujące, o czym wcześniej wspominały także osoby dokonujące weryfikacji (patrz: rozdział 6.1). Według niej byłoby znacznie mniej protestów, gdyby wszystkie osoby zajmujące się weryfikacją stosowały te same kryteria.

Ja nie rozumiem, czemu pewne rzeczy są oceniane pozytywnie np. w Zarządzie Zieleni Miejskiej, a już w Zarządzie Dróg nie. Przecież wszyscy pracują na tym samym regulaminie. Takie różne interpretacje tych samych przepisów tylko wprowadzają niepotrzebny chaos i frustrację i powodują, że tak wielu mieszkańców musi potem pisać odwołania. [W]

Jeśli chodzi o efektywność całej procedury, to na 121 protestów, którymi ostatecznie zajmowała się Rada aż 48 wniosków (39%) zostało przywróconych i poddanych pod głosowanie. To znacznie więcej niż w ostatnich trzech edycjach, kiedy skuteczność protestów utrzymywała się w przedziale 21% – 25%.

Co ciekawe, mieszkańcy, którzy w tym roku składali propozycje zadań po raz pierwszy, okazali się w trakcie procedury rozpatrywania protestów nieznacznie skuteczniejsi (40% przywróconych projektów) od bardziej doświadczonych wnioskodawców (38%). Najmniejszą skutecznością na tym etapie mogą pochwalić się za to Ambasadorzy, którzy złożyli łącznie 14 protestów i tylko 3 z nich (21%) zakończyły się przywróceniem wniosku.

8. Głosowanie

8.1 PROMOCJA GŁOSOWANIA

Promocja głosowania odbywała się za pomocą podobnych środków, jak to miało miejsce w trakcie procesu składania wniosków. Wśród nich warto wymienić:

- outdoor – billboardy, citylight, ekrany ledowe AMS, monitory UMK;
- plakaty i notesy;
- komunikacja miejska - Bus-TV, plansze reklamowe w automatach KKM, branding tramwaju;
- prasa i radio – przygotowanie materiałów prasowych i spotów reklamowych, publikacja artykułów związanych z tematyką BO;
- Internet – banery w serwisach internetowych przekierowujące na stronę budzet.krakow.pl, emisja filmów informacyjno-promocyjnych o tematyce BO, informacje w mediach społecznościowych;
- wydawnictwo dedykowane dzielnicom (Gazeta BO),
- mailing materiałów informacyjno-promocyjnych kampanii z prośbą o ich udostępnianie w kanałach social media oraz na stronach www do instytucji kultury, miejskich jednostek organizacyjnych i rad dzielnic.

Ciekawą formą promocji w trakcie etapu głosowania był piknik zorganizowany nad Zalewem Bagry w sobotę 2 października przez Centrum

Kultury Podgórze i Radę Dzielnicy XIII Podgórze, podczas którego mieszkańcy mogli zapoznać się ze szczegółami wniosków zaproponowanych dla dzielnicy, jak i całego Krakowa w ramach tegorocznego budżetu obywatelskiego. Wydarzeniu towarzyszyły różne atrakcje, jak dmuchańce dla dzieci, pokaz straży pożarnej czy koncerty. W jednym z namiotów zlokalizowany został także mobilny punkt, gdzie od razu na miejscu można było oddać głos na wybrane przez siebie projekty.

Promocja etapu głosowania na Facebooku Budżetu Obywatelskiego miasta Krakowa rozpoczęła się 15 września, kiedy przedstawiono wykaz projektów dzielnicowych i ogólnomiejskich, na które można było oddać swój głos. W okresie od 30 września do 9 października na profilu BO na Facebooku zorganizowany został konkurs #BOlepiej na lepieje o budżecie obywatelskim. Konkurs skierowany był do młodzieży w wieku od 13 do 26 lat. Jego uczestnicy mieli za zadanie napisanie krótkiego wierszyka, składającego się z dwóch wersów, które powinny się rymować i mieć zbliżoną ilość sylab. Pierwszy wers musiał się zaczynać od słowa „lepiej” „lepszy”, a drugi od „niż” „niżli”. Każdego dnia wybierano jednego zwycięzcę, który otrzymywał 300 PLN na karcie upominkowej, a jego utwór prezentowany był na profilu BO.

Po etapie głosowania przeprowadzono 18 wywiadów telefonicznych i jeden wywiad grupowy na platformie internetowej, w którym wzięło udział 8 osób. Rozmówcy byli przedstawicielami Dzielnic i wnioskodawcami, których co najmniej jeden projekt przeszedł pozytywnie proces weryfikacji. Wszystkie w/w osoby zetknęły się z różnymi formami promocji ze strony magistratu. Najczęściej wymieniano działania promocyjne w social mediach, ale także billboardy, reklamy w pojazdach komunikacji miejskiej i plakaty. Większość rozmówców dobrze oceniała akcję promocyjną i twierdziła, że była ona w mieście widoczna.

Ja nie jeżdżę dużo po mieście, ale mimo wszystko na każdym kroku napotykałem się na jakieś informacje dotyczące budżetu obywatelskiego, np. na billboardach czy na przystankach.[W]

Kilku rozmówców twierdziło, że choć zauważali na ulicach promocję głosowania, to jednak ich zdaniem trafiała ona tylko do tych osób, które i tak są tym tematem zainteresowane.

Ja się interesuję budżetem obywatelskim, więc zwracam uwagę na te plakaty czy billboardy. Większość mieszkańców jednak kompletnie nie wie co to jest i taka forma promocji raczej do nich nie trafi.[D]

Dwie osoby postulowały, aby urząd porozumiał się w sprawie promocji BO ze spółdzielniami i wspólnotami mieszkaniowymi, dzięki czemu plakaty zapraszające do głosowania mogłyby wisieć na klatkach schodowych.

Plakaty promujące budżet obywatelski powinny znajdować się jak najbliżej mieszkańca, a więc np. na klatkach schodowych w blokach czy kamienicach. Czy to jest taki problem dla urzędu, żeby dogadać się w tej sprawie ze spółdzielniami czy wspólnotami mieszkaniowymi? [W]

Aż sześciu rozmówców zwróciło uwagę na konkurs #BOlepiej i podkreślało, że to była bardzo dobra forma promocji głosowania.

Bardzo mi się te lepieje podobały. To chyba pierwszy raz, kiedy urząd zrobił jakąś niestandardową akcję promocyjną. [W]

Ciekawym pomysłem był konkurs na lepieje. Rozmawiałem na ten temat z wieloma znajomymi i wszystkim się on podobał. W kolejnych latach takich działań powinno być więcej. [D]

Kilka osób, z którymi prowadzone były wywiady, mówiło także, że promocja głosowania powinna być bardziej bezpośrednia, a nie opierać się wyłącznie na materiałach drukowanych czy mediach.

W Podgórzu zorganizowano piknik promujący budżet obywatelski. Nie słyszałam, żeby w jakiejś innej dzielnicy coś takiego zrobiono, a to powinien być standard. [W]

8.2 PROMOCJA PROJEKTÓW NA ETAPIE GŁOSOWANIA

Wszyscy wnioskodawcy, z którymi prowadzono wywiady promowali swoje projekty samodzielnie bądź korzystali z pomocy rodziny i, rzadziej, znajomych. Jedna osoba zwróciła się o wsparcie do rady dzielnicy, ale otrzymała odpowiedź, że rolą rady jest zachęcanie do udziału w głosowaniu, a nie promocja poszczególnych projektów.

Najczęściej używanym narzędziem do promocji wniosków były social media. Skorzystały z nich wszystkie osoby, z którymi rozmawiano. Dla części, ze względu na czas i/lub pieniądze, był to jedyny sposób promocji, na jaki się zdecydowali.

Ja nie mam środków na promocję, więc korzystałem z Facebooka. Na moim profilu wstawiałem wizualizację mojego pomysłu i zachęcałem do głosowania. Starłem się także promować mój projekt w trakcie różnych dyskusji na innych profilach czy w formie komentarzy do różnych artykułów czy wpisów innych osób.[W]

Kolejnymi często używanymi przez wnioskodawców narzędziami była poczta pantoflowa, bezpośrednie kontakty z mieszkańcami oraz druk plakatów i ulotek.

Chodziliśmy z mężem po dzielnicy, rozdawaliśmy przez nas wykonane ulotki i przy okazji rozmawialiśmy z mieszkańcami. Uważam, że takie bezpośrednie kontakty to najlepsza forma promocji. [W]

Jeśli chodzi o ewentualne wsparcie wnioskodawców przez urząd, to wszyscy rozmówcy zgodnie podkreślali, że rolą magistratu powinna być promocja samego głosowania, a nie poszczególnych projektów. Kilka osób zwróciło jednak uwagę, że urząd przygotował i udostępnił specjalne grafiki, z których mogli korzystać wszyscy autorzy wniosków.

Wydrukowałem sobie grafikę, którą udostępnił na stronie urząd. Mi to bardzo pomogło, bo sam się na takich sprawach nie znam, a dzięki temu miałem profesjonalnie przygotowany plakat. [W]

8.3 GŁOSOWANIE MIESZKAŃCÓW NA PROJEKTY

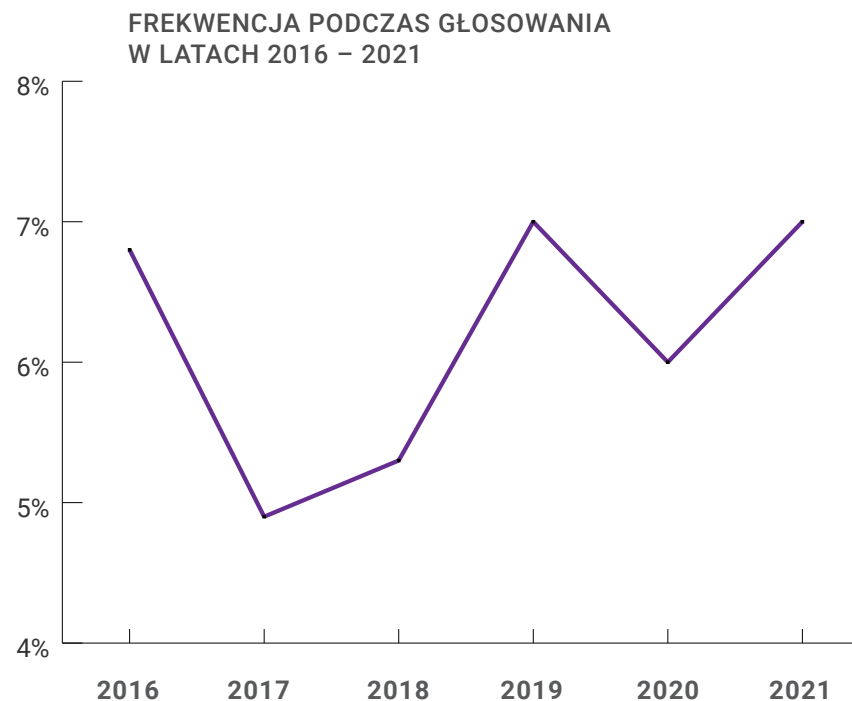
Ostatecznie, po etapie składania i rozpatrywania protestów, mieszkańcy mogli głosować na 596 projektów (57% wszystkich złożonych), w tym 497 dzielnicowych i 99 ogólnomiejskich. Sam proces głosowania odbywał się w dniach od 1 do 10 października. Głosować należało na sześć różnych projektów, w tym trzy głosy na te o charakterze dzielnicowym (w dzielnicy swojego zamieszkania) i trzy głosy na zadania o charakterze ogólnomiejskim. Najwyżej oceniony przez głosującego projekt otrzymywał 3 punkty, a najniżej 1 punkt. Zagłosować można było elektronicznie, za pomocą specjalnej platformy dostępnej na stronie <https://budzet.krakow.pl/>, bądź w sposób tradycyjny w jednym z punktów do głosowania rozmieszczonych na terenie całego miasta.

Lista punktów, w których można było oddać swój głos, opublikowana została na stronie internetowej BO. Znalazło się na niej łącznie 125 punktów, czyli znacznie więcej niż w ubiegłej edycji, kiedy było ich 85. Zlokalizowano je głównie w filiach Biblioteki Kraków, w centrach i domach kultury, w ośrodkach Programu Aktywności Lokalnej oraz w siedzibach rad i zarządów dzielnic, ale także m.in. na terenie kilku kościołów, parków, siedzib organizacji pozarządowych, spółdzielni mieszkaniowej czy na stadionie Korona. Najwięcej punktów do głosowania tradycyjnego znalazło się w Dzielnicy XIII Podgórze (16) oraz Dzielnicach VIII i XVIII (po 15). Najmniej zlokalizowano ich zaś w Dzielnicy VI (jeden punkt) oraz XVI (2 punkty).

Warto zauważyć, że na udostępnionej liście punktów do głosowania zaznaczone zostały także informacje dotyczące ich dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. W jednym z nich, zlokalizowanym w siedzibie Polskiego Związku Głuchych Oddział Małopolski, zadbano nawet o dostępność dla osób głuchych i przewidziano obecność tłumacza na PJM (polski język migowy).

Ostatecznie w ciągu dziesięciu dni głosowania oddano łącznie 54062 głosów, w tym 51229 (95%) głosów ważnych i 2833 (5%) nieważnych. Tegoroczna frekwencja wyniosła więc 7% i po spadku w ubiegłej edycji wróciła do stanu z 2019 r. Porównując dane z ostatnich pięciu lat można jednak przyjąć, że udział mieszkańców w głosowaniu jest stabilny i wynosi 5 – 7%.

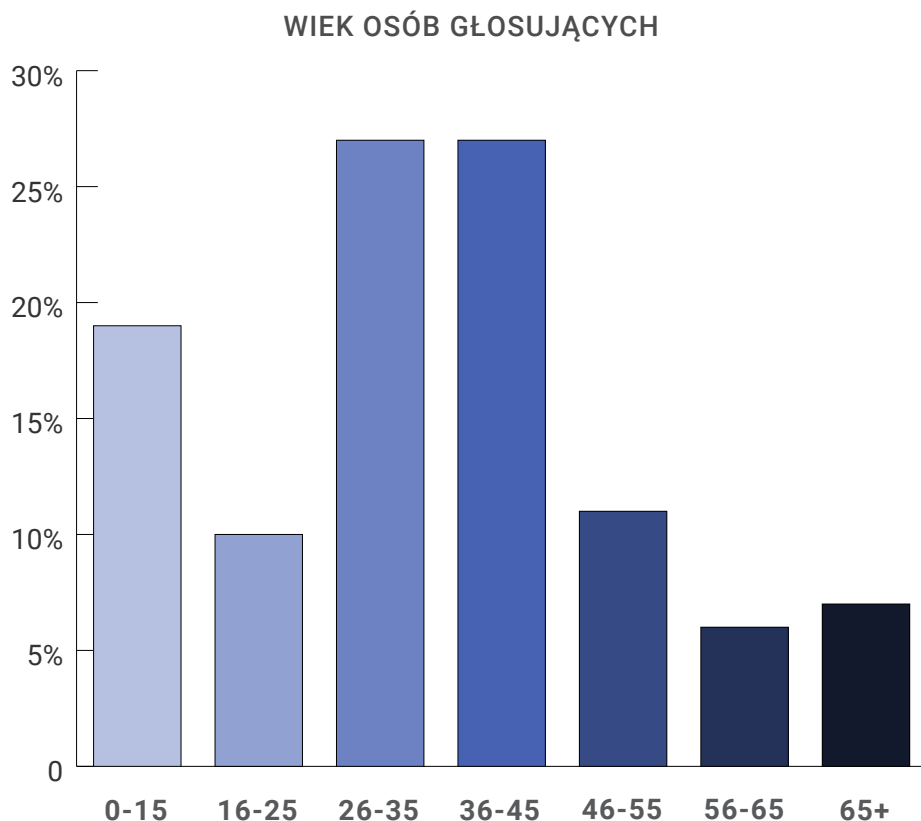
Wykres 12

Podobnie jak w ubiegłym roku, głosów elektronicznych oddano w tej edycji ponad dwukrotnie więcej niż papierowych (36683 do 17379). Należy jednak zauważyć, że w grupie osób najmłodszych i najstarszych głosowanie papierowe jest wciąż bardziej popularne od elektronicznego, co pokazuje, że wbrew tendencji z wielu miast, gdzie możliwe jest jedynie głosowanie za pomocą platform internetowych, warto jest zachować możliwość oddawania głosu w sposób tradycyjny.

Najliczniejszymi grupami wiekowymi są osoby z przedziałów 26 – 35 i 36 – 45 lat, które stanowią łącznie 54% głosujących. W pozostałych przedziałach wiekowych liczba oddanych głosów jest zdecydowanie niższa. Można więc przyjąć tezę, że w BO biorą udział głównie osoby w średnim wieku.

Wykres 13

Jak wspomniano powyżej, ogólna frekwencja w głosowaniu w całym mieście wyniosła 7%. Porównując frekwencję w poszczególnych dzielnicach najwyższą może pochwalić się Dzielnicą XIII Podgórze, gdzie zagłosowało aż 14,5% mieszkańców. Warto tu zauważyć, że jest to jedyna dzielnica, która w trakcie głosowania zdecydowała się na organizację pikniku lokalnego, gdzie wnioskodawcy mogli promować swoje projekty. Kolejne miejsca w klasyfikacji zajęły Dzielnice: VI (12,51%), XVII (11,40%) i V (10,19%). Z drugiej strony najniższa frekwencja odnotowana została w Dzielnicach: XVI (2,74%), X (4,12%), I (4,36%) i XV (4,46%).

Wykres 14

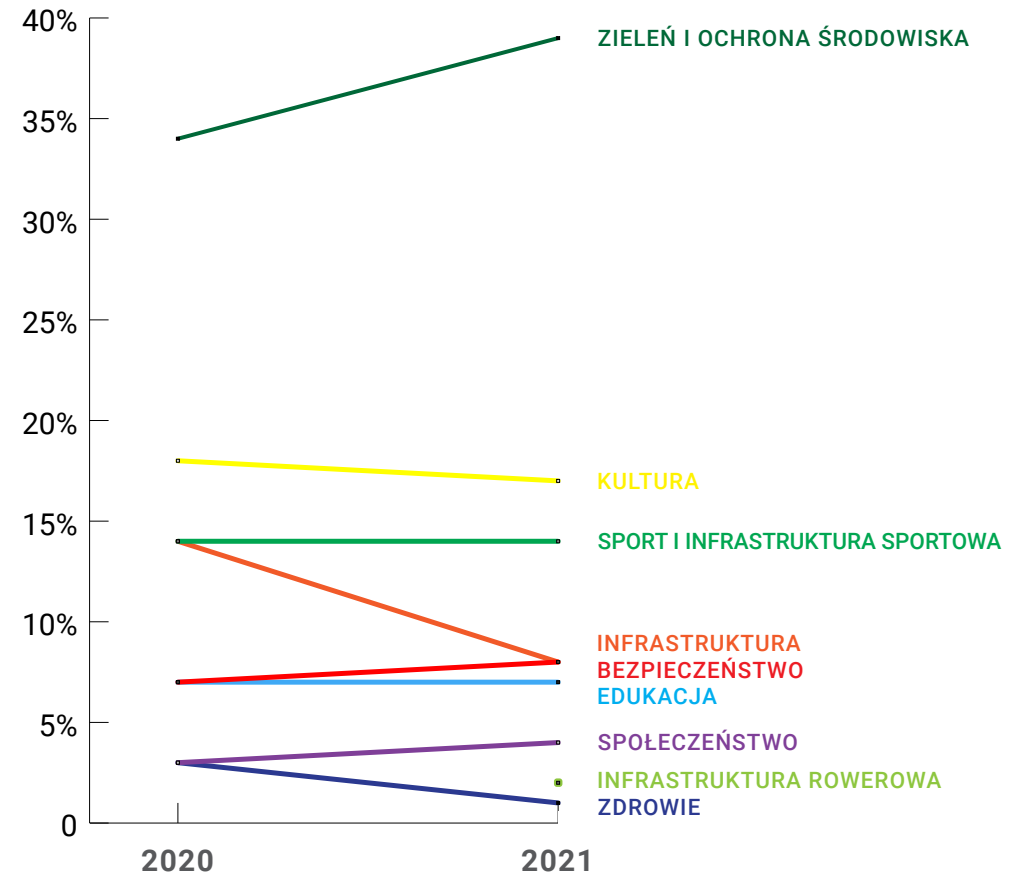

Porównując frekwencję w głosowaniu, z danymi dotyczącymi środków, które przeznaczone zostały na dzielnice, widać że ze wzrostem pieniędzy na głowę mieszkańca rośnie także liczba osób biorących udział w głosowaniu. I tak w pięciu dzielnicach, które otrzymały najwyższe środki na jednego mieszkańca frekwencja wyniosła od 9,57% do 14,5%, a w sześciu z najmniejszą pulą pieniędzy liczba osób biorących udział w głosowaniu wahała się od 2,74% do 6,49%.

Wyniki głosowania zostały przedstawione przez magistrat zgodnie z harmonogramem 29 października. Ostatecznie spośród 596 projektów, które znalazły się na listach mieszkańcy wybrali 180. 167 zadań zostało wyłonionych wśród zgłoszonych projektów dzielnicowych, a 13 spośród ogólnomiejskich. Na koniec warto jeszcze przyjrzeć się, na jakiego typu projekty najchętniej głosowali mieszkańcy. Jak widać na wykresie 14 zdecydowanie największą popularnością cieszą się różnego rodzaju zadania dotyczące zieleni i ochrony środowiska, które stanowią aż 39% wszystkich wybranych projektów. Na kolejnym miejscu są projekty związane z kulturą (17%) oraz sportem i infrastrukturą sportową (14%). Z drugiej strony najrzadziej wybierane przez krakowian były projekty dotyczące zdrowia (1%) oraz infrastruktury rowerowej (2%). Porównując te dane z wynikami ubiegłorocznej edycji widać wzrost znaczenia projektów zielonych oraz spadek zainteresowania zadaniami infrastrukturalnymi i dotyczącymi zdrowia.

Wykres 15

KATEGORIE NAJCHĘTNIEJ WYBIERANYCH PROJEKTÓW

9. Analiza stopnia realizacji rekomendacji sformułowanych w raporcie ewaluacyjnym VII edycji BO 2020

Poniżej przedstawione są rekomendacje sformułowane w raporcie ewaluacyjnym VII edycji BO 2020 oraz stopień ich realizacji.

REKOMENDACJA	REALIZACJA
<p>Uwzględnienie w harmonogramie realizacji BO konsultacji społecznych Regulaminu, które aktualnie są poza tą procedurą.</p>	<p>Brak informacji o działaniach w tym zakresie.</p>
<p>Dostosowanie harmonogramu realizacji BO tak, aby w „martwym czasie” nie realizować działań wymagających aktywności mieszkańców.</p>	<p>Wdrożona. Żaden etap procesu wymagający aktywności mieszkańców, w tym konsultacje społeczne w sprawie regulaminu budżetu obywatelskiego, nie był realizowany w „martwym czasie”.</p>
<p>Intensyfikacja komunikacji bezpośredniej pomiędzy Organizatorami a aktywnymi uczestnikami i uczestniczkami procedury BO w ubiegłych edycjach, co może zwiększyć odsetek osób stale w niej uczestniczących.</p>	<p>Brak informacji o działaniach w tym zakresie.</p>
<p>Zwiększenie udziału w BO osób z grup do tej pory rzadziej w nim uczestniczących (np. środowiska osób z niepełnosprawnościami, młodzież, seniorzy, bezdomni, bezrobotni) poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizację warsztatów pisania wniosków (np. w szkołach, organizacjach pozarządowych pracujących w tych środowiskach); - wprowadzenie mikrograntów dla organizacji pozarządowych i lokalnych grup nieformalnych służących włączeniu w proces BO grup nie biorących w nim dotychczas udziału bądź uczestniczących w niewielkim stopniu. 	<p>Wdrożona częściowo. Zarządzeniem Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 22.12.2020 r. wprowadzono pilotażowy projekt Szkolnego Budżetu Obywatelskiego, który realizowany był w trzech placówkach: dwóch szkołach podstawowych i jednym liceum ogólnokształcącym.</p>
<p>Stopniowa zmiana sposobu wyboru projektów do realizacji: z głosowania na rzecz deliberacji.</p>	<p>Brak informacji o działaniach w tym zakresie.</p>

REKOMENDACJA	REALIZACJA
Likwidacja bądź istotna modyfikacja procedury preweryfikacji (składanie fiszek projektowych).	Wdrożona. Procedura fiszek projektowych została zlikwidowana.
Opracowanie zasad promocji projektów w Dzielnicach.	Brak informacji o działaniach w tym zakresie.
Utrzymanie instytucji Ambasadora/Ambasadorki Lokalnej Partycypacji. Jest potrzebna jako element systemu wsparcia Wnioskodawców i Wnioskodawczyń BO. Wydaje się jednak, że w ramach BO rola powinna ograniczać się do mobilizacji społecznej i ewentualnie wsparcia w zakresie Regulaminu BO oraz obsługi technicznej systemu składania projektów czy głosowania.	Wdrożona częściowo. Instytucja Ambasadora została utrzymana, nie wprowadzono jednak zmian dotyczących charakteru ich zaangażowania.
Podniesienie kompetencji Ambasadorów i Ambasaderek w zakresie podstawowych wymogów dopuszczalności składanych projektów, tak aby sami nie popełniali błahych błędów i uczulali na nie mieszkańców zamierzających złożyć projekt.	Brak informacji o działaniach w tym zakresie.
Wdrożenie w dzielnicach o niższym poziomie zaangażowania w procedurę BO instrumentów aktywizacji mieszkańców na większą skalę niż ma to miejsce obecnie.	Brak informacji o działaniach w tym zakresie.

REKOMENDACJA	REALIZACJA
Rezygnacja z zasady, że o numerze projektu na liście do głosowania decyduje kolejność złożenia projektu.	Nie wdrożono.
Uzupełnienie składu Rady Budżetu Obywatelskiego o przedstawicieli innych ciał dialogu społecznego (np. rada seniorów, młodzieżowa rada miasta, rada działalności pożytku publicznego).	Nie wdrożono.
Profilowanie przekazów w ramach kampanii informacyjno-edukacyjnej z uwzględnieniem zróżnicowanych cech potencjalnych odbiorców.	Brak informacji o działaniach w tym zakresie.
Dostosowanie systemu teleinformatycznego obsługującego BO do możliwości łączenia podobnych projektów już na etapie ich składania.	Nie wdrożono.
Usprawnienie systemu teleinformatycznego obsługującego BO w celu udroźnienia komunikacji pomiędzy jednostkami weryfikującymi, pomiędzy jednostkami weryfikującymi a Wnioskodawcą/Wnioskodawczynią.	Nie wdrożono.
Określenie roli RBO w procesie rozpatrywania odwołań od negatywnych weryfikacji złożonych projektów: wyłącznie rozstrzygnięcie formalne czy także merytoryczne.	Wdrożono.

REKOMENDACJA	REALIZACJA
Doprecyzowanie relacje pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w realizację BO: UMK, Dzielnice, Ambasadorzy/Ambasadorki.	Brak informacji o działaniach w tym zakresie.
Poprawa widoczności BO w przestrzeni miasta poprzez oznakowanie zrealizowanych inwestycji.	Wdrożona. Wszystkie inwestycje, które zostały sprawdzone w trakcie lustracji miejscowych były oznakowane, że są zrealizowane ze środków BO.
Zwiększenie liczby i poprawa zewnętrznego oznakowania punktów do głosowania stacjonarnego.	Wdrożona. Liczba punktów do głosowania stacjonarnego wzrosła z 85 do 125. Wszystkie punkty, które zostały sprawdzone w trakcie lustracji miejscowych były oznakowane zarówno wewnątrz lokalu, jak i na zewnątrz.
Dopasowanie zaangażowania Dzielnic do ich funkcjonowania i posiadanych zasobów.	Brak informacji o działaniach w tym zakresie.
Wprowadzenie do dokumentów i komunikatów BO feminatywów.	Brak informacji o działaniach w tym zakresie.

10. Rekomendacje

ETAP 0

1. Stopniowa zmiana sposobu wyboru projektów do realizacji: z głosowania na rzecz deliberacji. Warto tu skorzystać z doświadczeń wprowadzanych od kilku lat w Dąbrowie Górniczej, gdzie etap głosowania ma marginalne znaczenie.
2. Uzupełnienie składu Rady Budżetu Obywatelskiego o przedstawicieli różnych ciał dialogu społecznego funkcjonujących w mieście (np. rada seniorów, młodzieżowa rada miasta, rada działalności pożytku publicznego).
3. Wprowadzenie zmian w algorytmie podziału środków na dzielnice, dzięki którym środki na jednego mieszkańca w każdej dzielnicy będą do siebie zbliżone.
4. Skoncentrowanie działań na budowaniu relacji z mieszkańcami biorącymi udział w procesie BO (głosujący, wnioskodawcy) i zabieganie o ich ponowny udział w kolejnych edycjach.
5. Przeznaczenie większych środków na wsparcie procesu BO i większe zaangażowanie urzędników w poszczególne etapy BO.
6. Wypracowanie skutecznych mechanizmów współpracy i komunikacji pomiędzy UMK a dzielnicami w zakresie BO. Zasady te powinny zostać wypracowane przez obie strony na specjalnie w tym celu zorganizowanych warsztatach prowadzonych przez zewnętrznych ekspertów.

7. Wydłużenie całej procedury BO, tak żeby zaczynała się na początku stycznia. Dzięki temu będzie można wydłużyć etap składania wniosków i weryfikacji i poprawić jakość współpracy na linii wnioskodawcy – urzędnicy.

ETAP 1 KAMPANIA INFORMACYJNO-EDUKACYJNA

1. Zwiększenie udziału w BO osób z grup do tej pory rzadziej w nim uczestniczących (np. środowiska osób z niepełnosprawnościami, młodzież, seniorzy, bezdomni, bezrobotni) poprzez:
 - organizację warsztatów pisania wniosków (np. w szkołach, organizacjach pozarządowych pracujących w tych środowiskach);
 - wprowadzenie mikrograntów dla organizacji pozarządowych i lokalnych grup nieformalnych służących włączeniu w proces BO grup nie biorących w nim dotychczas udziału bądź uczestniczących w niewielkim stopniu, poprzez stworzenie sieci animatorów BO, których zadaniem będzie praca z w/w grupami i ich aktywizacja.
2. Likwidacja instytucji Ambasadora Lokalnej Partycypacji bądź wypracowanie z Ambasadorami działającymi w obecnej edycji ich roli, zasad ich wsparcia, rekrutacji i współpracy na linii Ambasadorzy – UMK, a także promocji ich działań.
3. Wprowadzenie na stronie <https://budzet.krakow.pl/> zakładki FAQ, gdzie byłyby odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania czy odpowiedzi, jak unikać najczęściej popełnianych błędów w trakcie przygotowywania wniosków.

4. Profilowanie przekazów w ramach kampanii informacyjno-edukacyjnej z uwzględnieniem zróżnicowanych cech potencjalnych odbiorców, w tym przede wszystkim wieku, wykształcenia czy płci.
5. Organizacja w różnych częściach miasta w trakcie kampanii informacyjno-edukacyjnej wystaw zrealizowanych projektów w poprzednich edycjach BO i pokazanie „mocy sprawczej” mieszkańców.
6. Publikacja w okresie kampanii informacyjno-edukacyjnej postów w mediach społecznościowych informujących o zrealizowanych projektach z poprzednich edycji.
7. Tworzenie w mediach społecznościowych postów aktywizujących, zachęcających odbiorcę do podjęcia działania: polubienia strony lub wpisu czy udostępnienia treści.
8. Udzielanie odpowiedzi na wszystkie pytania i komentarze zamieszczane pod postami publikowanymi w mediach społecznościowych.
9. Wypracowanie wspólnie z MJO oraz dzielnicami zasad współpracy dotyczącej promocji BO.
10. Udostępnianie na stronie <https://budzet.krakow.pl/> nagrań z przeprowadzonych paneli online.
11. Kontynuowanie działań w rodzaju konkursu #BOlepiej na lepieje o budżecie obywatelskim, dzięki którym można zaangażować mieszkańców do promocji całego procesu.

12. Nawiązanie współpracy ze spółdzielniami i wspólnotami mieszkaniowymi mającej na celu zwiększenie zasięgu promocji BO.

13. Wprowadzenie maratonów pisania projektów organizowanych we wszystkich dzielnicach miasta.

ETAP 2 ZGŁASZANIE PRZEZ MIESZKAŃCÓW PROPOZYCJI ZADAŃ

1. Wprowadzenie zasady, że listy poparcia składane są w tym samym momencie co wnioski, co usprawni pracę osób zajmujących się weryfikacją wniosków.

2. Wprowadzenie możliwości dodania wielu autorów, przy jednoczesnym zachowaniu obowiązku wskazania jednej osoby jako osoby kontaktowej w sprawie wniosku.

3. Wydłużenie czasu na składanie projektów oraz wprowadzenie mechanizmu umożliwiającego rozbudowanie współpracy przy dopracowywaniu propozycji zadań przed ich weryfikacją.

ETAP 3 WERYFIKACJA I OPINIOWANIE PROPOZYCJI ZADAŃ

1. Wydłużenie o co najmniej miesiąc czasu na weryfikację wniosków.

2. Wprowadzenie zasady, że osoba opiniująca projekt, która chce go odrzucić podczas etapu weryfikacji ma obowiązek kontaktu z projektodawcą, wyjaśnienia przyczyn odrzucenia wniosku i wsparcia go we wprowadzeniu takich zmian, które pozwolą na wydanie opinii pozytywnej.

3. Usprawnienie systemu obsługującego BO w celu udrożnienia komunikacji pomiędzy jednostkami weryfikującymi, a także pomiędzy jednostkami weryfikującymi a Wnioskodawcą.

4. Doprecyzowanie zasad wydawania pozytywnych i negatywnych opinii dotyczących wniosków, tak aby wszystkie jednostki prowadzące weryfikację interpretowały regulamin w ten sam sposób.

5. Określenie terminu 30 dni na wyznaczenie jednostki opiniującej w przypadku wniosków, które są na granicy kompetencji dwóch, a czasem nawet kilku komórek.

6. Doprecyzowanie zasad obiegu propozycji zadań pomiędzy jednostkami np. wprowadzenie maksymalnego czasu, w którym jednostka weryfikująca musi odesłać propozycję zadania.

7. Wprowadzenie dodatkowej funkcjonalności platformy, która umożliwiłaby monitoring kontaktu z wnioskodawcą.

ETAP 4 SKŁADANIE I ROZPATRYWANIE PROTESTÓW

1. Określenie zakresu możliwych zmian w propozycji zadania w trakcie protestu (np. dostosowanie lokalizacji, zmiana kosztorysu) – spójnie z przyjętymi praktykami na etapie weryfikacji.

ETAP 5 GŁOSOWANIE

1. Opracowanie (we współpracy z samymi zainteresowanymi) zasad promocji projektów w Dzielnicach.

2. Podobnie jak ma to miejsce przy etapie składania wniosków, wprowadzenie zasady umożliwiającej oddanie głosu na projekty w dowolnej dzielnicy, nie tylko w tej, gdzie się zamieszkuje.

3. Organizacja pikników dzielnicowych, podczas których prezentowane będą wnioski poddane do głosowania.

4. Utrzymanie głosowania stacjonarnego.

5. Wydłużenie o co najmniej tydzień czasu na promocję projektów.

[@vectorjuice](#)